Aluehallintovirasto

Peruspalvelujen arviointi 2021

Aluehallintovirastojen vuotta 2021 koskeva peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arviointi

8/8 Pelastustoimen nopean avun saanti

2. painos

Etelä-Suomen aluehallintovirasto

Itä-Suomen aluehallintovirasto

Lapin aluehallintovirasto

Lounais-Suomen aluehallintovirasto

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

147/2022 Aluehallintovirastojen julkaisuja/Regionförvaltningsverkens publikationer

Peruspalvelujen arviointi 2021

Aluehallintovirastojen vuotta 2021 koskeva
peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arviointi

Pelastustoimen nopean avun saanti
2. painos

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto,
aluehallintovirastot,
peruspalvelujen arvioinnin valtakunnallinen koordinaatioryhmä

Aluehallintovirastojen julkaisuja 147/2022
ISSN 2343-3132
ISBN 978-952-5900-71-2

Oulu
2022

KUVAILULEHTI

Julkaisusarjan nimi ja numero
Aluehallintovirastojen julkaisuja 147/2022

Tekijät

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto,
aluehallintovirastot,
peruspalvelujen arvioinnin valtakunnallinen koordinaatioryhmä

Julkaisuaika
14.9.2022

Toimeksiantaja(t)
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

Toimielimen asettamispäivä
-

Julkaisun nimi
Peruspalvelujen arviointi 2021

Tiivistelmä

Peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arviointi on aluehallintovirastoista annetun lain (896/2009) 4 §:n 2 momentin nojalla aluehallintovirastojen tehtävä. Asianomaiset ministeriöt ja keskushallinnon virastot ohjaavat arviointia omalla toimialallaan. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto koordinoi valtakunnallisen raportin valmistelua.

Aluehallintovirastojen vuotta 2021 koskevan arvioinnin kohteet on ryhmitelty aluehal-lintovirastojen ydinprosessien mukaisesti. Arvioinnille ei tällä kertaa asetettu yhteistä valtakunnallista teemaa.

Arviointikohteena olevilla peruspalveluilla tarkoitetaan sellaisia palveluja, jotka koskevat suurta määrää ihmisiä ja vaikuttavat kansalaisten jokapäiväiseen elämään ja joiden puuttuminen aiheuttaa merkittäviä ongelmia. Arvioinnin keskeisenä näkökulmana on selvittää, miten alueellinen yhdenvertaisuus palvelujen saamisen kohdalla toteutuu maan eri osissa.

Pääasiallisina tietolähteinä on käytetty Tilastokeskuksen ja Sotkanetin avointa dataa. Taulukoissa ja graafeissa on tarkasteltu useampia vuosia trendien havainnollistamiseksi. Myös muuta avointa dataa on hyödynnetty, esimerkiksi kirjasto- ja liikuntatietokantoja.

Niissä tapauksissa, joissa arvioinnin kannalta tärkeää tietoa ei ole muualta saatavissa, on tehty kuntiin suunnattuja ja arviointikohteen mukaan räätälöityjä sähköisiä kyselyjä. Muiden käytettyjen aineistojen tapaan myös nämä ovat alueellisesti vertailukelpoisia.

Arviointi painottuu määrälliseen tarkasteluun. Arviointituloksia visualisoidaan monipuolisesti karttaesittämisen ja graafien käytön avulla. Arvioinnin tulokset esitetään arviointikohteesta riippuen tarkoituksenmukaisilla aluejaoilla.

Valtakunnallisen peruspalvelujen arvioinnin lisäksi aluehallintovirastot valmistelevat arviot, joiden pohjana on aluehallintoviraston oma toimialue.

Asiasanat (YSA:n mukaan)
peruspalvelut....

ISSN (painettu)	ISBN (painettu)	ISSN (verkkojulkaisu)	ISBN (verkkojulkaisu)
-	-	2343-3132	978-952-5900-71-2

Kokonaissivumäärä	Kieli	Hinta
77	Suomi	-

Julkaisija	Paino
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto	-

INFORMATIONSSIDA
Regionförvaltningsverkens publikationer 147/2022

Sammanställd av	Utgivningsdatum
Regionförvaltningsverket i Norra Finland, regionförvaltningsverken, riksomfattande samordningsgruppen för basserviceutvärderingen	14.9.2022
	Uppdragsgivare
	Datum för tillsättandet av organet -

Publikationens titel
Unvärdering av basservicen 2021 - Regionförvaltningsverkens utvärdering 2021 av den regionala tillgången till basservice

Referat

Enligt 4 § 2 mom. i lagen om regionförvaltningsverken (896/2009) ska regionförvaltningsverken utvärdera den regionala tillgången till basservice. Vederbörande ministerier och ämbetsverk inom centralförvaltningen styr utvärderingen inom den egna sektorn. Regionförvaltningsverket i Norra Finland samordnar beredningen av den riksomfattande rapporten.

Utvärderingsmålen för regionförvaltningsverkens utvärdering år 2021 är grupperade enligt regionförvaltningsverkens kärnprocesser. Den här gången utvärderades inget gemensamt riksomfattande tema.

Sådan basservice som är mål för utvärderingen är service som gäller en stor grupp människor, som påverkar medborgarnas vardagliga liv och som då den saknas medför avsevärda problem. Utvärderingens centrala fokus ligger på att ta reda på hur regional likvärdighet uppfylls gällande tillgången till service i olika delar av landet.

Statistikcentralens och Sotkanets öppna data har använts som huvudsakliga informationskällor. För att åskådliggöra trender granskas i tabellerna och graferna flera år. Också andra öppna data har använts, till exempel biblioteks- och idrottsdatabaser.

I de fall där viktig information med tanke på utvärderingen inte annars fanns att tillgå gjordes elektroniska enkäter som skräddarsyddes efter utvärderingsmålet till kommunerna. Liksom det övriga materialet som användes är också dessa regionalt jämförbara.

Utvärderingens tyngdpunkt ligger på kvantitativ granskning. Utvärderingsresultaten visualiseras på ett mångsidigt sätt med hjälp av kartor och grafer. Resultaten av utvärderingen presenteras med ändamålsenlig områdesindelning beroende av utvärderingsobjektet.

Utöver den riksomfattande utvärderingen av basservice förbereder regionförvaltningsverken utvärderingar på basis av regionförvaltningsverkens egna verksamhetsområden.

Ämnesord
-

ISSN (tryckt)	ISBN (tryckt)	ISSN (webbpublikation)	ISBN (webbpublikation)
-	-	2343-3132	978-952-5900-69-9

Sidantal	Språk	Pris
77		-

Utgivare	Tryckeri
Regionförvaltningsverket i Norra Finland	-

Sisältö - Pelastustoimen nopean avun saanti

Peruspalvelujen arviointi antaa tietoa toiminnan kehittämiseen 6
Valtakunnallinen arviointi 10
Etelä-Suomen aluehallintovirasto 22
Itä-Suomen aluehallintovirasto 32
Lapin aluehallintovirasto 41
Lounais-Suomen aluehallintovirasto 50
Länsi-ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto 59
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto 66

Peruspalvelujen arviointi antaa tietoa toiminnan kehittämiseen

Mitä kuuluu maamme opetustoimelle ja varhaiskasvatukselle, kulttuuripalveluille, kirjastoille, nuorisotoimelle, liikuntatoimelle ja pelastustoimelle? Millaisia palveluja kansalaiset saavat?

Yhteiskuntamme on jatkuvassa liikkeessä. Kuntien peruspalveluihin vaikuttavat väestön ikärakenteen muutos, syntyvyyden lasku, kustannusten kasvu sekä alueellinen eriytyminen. Yllättävät ulkoiset kriisit luovat myös haasteita peruspalvelujen järjestämiseen eri puolilla Suomea. Yhteisenä haasteenamme on, miten kykenemme toimimaan nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä ja ennakoimaan tulevaa.

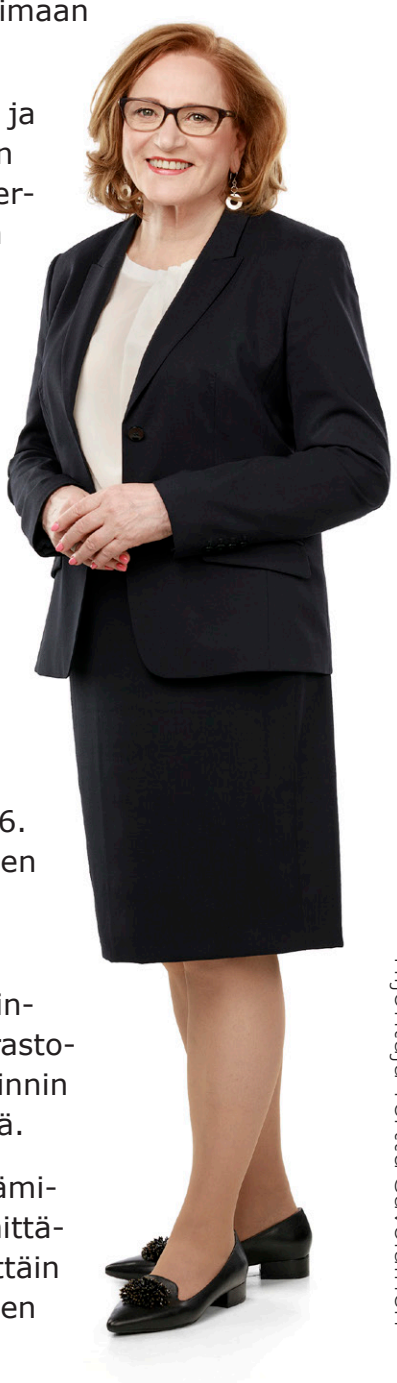

Ylijohtaja Terttu Savolainen

Aluehallintovirastojen peruspalvelujen arvioinnissa verrataan ja analysoidaan eri lähteistä saatujen tietojen perusteella, miten peruspalvelut on tuotettu ja toteutuuko kansalaisten yhdenvertaisuus Suomessa. Peruspalvelujen arvioinnin avulla saadaan monipuolista vertailutietoa palvelujen tilasta ja saatavuudesta. Tuloksia voidaan hyödyntää palvelujen suunnittelussa, päätöksenteossa ja vaikutusten ennakoinnissa.

Vuotta 2021 koskevassa peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arvioinnissa selvitettiin valtakunnallisesti ja alueellisesti määrättyjen palvelujen tilaa opetustoimessa ja varhaiskasvatuksessa, kulttuuripalveluissa, kirjastoissa, nuorisotoimessa, liikuntatoimessa ja pelastustoimessa.

Peruspalvelujen arvioinnissa on hyödynnetty aluehallintovirastojen laajaa alueellista asiantuntemusta ja monipuolista kokemusta.

Ensimmäinen peruspalvelujen arviointi valmistui vuonna 1996. Vuodesta 2013 lähtien peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arviointi on tehty joka toinen vuosi. Aluehallintovirastot ovat toteuttaneet arvioinnin 23 kertaa.

Peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arviointi on aluehallintovirastoista annetun lain (896/2009) mukaan aluehallintovirastojen tehtävä. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto vastaa arvioinnin koordinoinnista ja prosessin menetelmällisestä kehittämisestä.

Peruspalvelujen arvioinnissa tuodaan esiin palvelujen järjestämiseen liittyviä käytännön haasteita ja johtopäätöksiä sekä kehittämisehdotuksia. Tällä arviointikierroksella esitetään kymmenittäin toimenpide-ehdotuksia palvelujen laadun ja yhdenvertaisuuden parantamiseksi.

Vuotta 2021 koskevan arvioinnin kohteet ovat seuraavat:

- Esiopetus- ja täydentävän varhaiskasvatuksen saaminen
- Esi- ja perusopetuksen perusopetuslain 32 §:n mukaiset kuljetusjärjestelyt
- Erityisopetuksen tila
- Yleisten kirjastojen henkilöstön riittävyys ja osaaminen sekä kirjastojen johtaminen
- Kulttuuripalvelut
- Käyttömaksu- ja käyttövuoropolitiikan vaikutukset liikuntapaikkojen tasa-arvoiseen ja yhdenvertaiseen saavutettavuuteen
- Kunnallisen nuorisotyön saatavuus
- Pelastustoimen nopean avun saanti

Raportti julkaistaan kahdeksassa osassa avi.fi/peruspalvelujen-arviointi verkkosivustolla suomeksi ja ruotsiksi. Aikaisemmat arvioinnit löytyvät edelleen Patio-järjestelmästä, josta ne siirtyvät tämän vuoden aikana uuteen osoitteeseen. Arvioiden sisällöstä julkaistaan kootusti valtakunnallinen tiedote, sekä oma tiedote jokaisesta kahdeksasta arviointikohteesta.

Kiitokset yhteistyöstä valtiovarainministeriölle (VM), opetus- ja kulttuuriministeriölle (OKM), sisäministeriölle (SM), Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporelle, Opetushallitukselle ja Tilastokeskukselle sekä muille tiedontuottajille.

Erityiskiitos laajalle asiantuntijajoukolle, joka on ollut mukana arviointityön valmistelussa, kirjoittamisessa ja julkaisussa.

Toivon, että raportista ja suosituksista on hyötyä yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ja palvelujen kehittämisessä.

Terttu Savolainen, ylijohtaja,
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

Arvioinnin toimeksianto ja työn organisointi

Peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arviointi on aluehallintovirastoista annetun lain (896/2009) 4 §:n 2 momentin nojalla aluehallintovirastojen tehtävä. Asianomaiset ministeriöt ja keskushallinnon virastot ohjaavat arviointia omalla toimialallaan.

Aluehallintovirastojen vuotta 2021 koskevan arvioinnin kohteet on ryhmitelty aluehallintovirastojen ydinprosessien mukaisesti. Arvioinnille ei tällä kertaa asetettu yhteistä valtakunnallista teemaa. Arvioinnin kohteet on hyväksytty aluehallintovirastojen tulosohjausryhmän kokouksessa 6.9.2021 ja ne on käsitelty aluehallintovirastojen ylijohtajakokouksessa 14.9.2021.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto koordinoi valtakunnallisen raportin valmistelua. Aluehallintovirastot valmistelevat aluekohtaiset arviot, joiden pohjana on aluehallintovirastojen toimialue. Vuotta 2021 koskeva peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arviointi toteutetaan siten, että valtakunnallinen analyysi valmistellaan ensin ja alueelliset arviot sen pohjalta. Nämä analyysit yhdistetään lopulta samaan sähköiseen dokumenttiin. Arvioinnin ohjeellinen valmistumisaika on 31.5.2022.

Vuotta 2021 koskevan arvioinnin kohteet ovat seuraavat:

- Esiopetus- ja täydentävän varhaiskasvatuksen saaminen
- Esi- ja perusopetuksen perusopetuslain 32 §:n mukaiset kuljetusjärjestelyt
- Erityisopetuksen tila
- Yleisten kirjastojen henkilöstön riittävyys ja osaaminen sekä kirjastojen johtaminen
- Kulttuuripalvelut
- Käyttömaksu- ja käyttövuoropolitiikan vaikutukset liikuntapaikkojen tasa-arvoiseen ja yhdenvertaiseen saavutettavuuteen
- Kunnallisen nuorisotyön saatavuus
- Pelastustoimen nopean avun saanti

Peruspalvelujen arvioinnin kehittämiseksi perustettu Peruspalvelujen arvioinnin valtakunnallinen koordinaatioryhmä kokoontuu säännöllisesti ja edesauttaa arviointiprosessin onnistumista työpanoksellaan. Koordinaatioryhmän puheenjohtajana toimii Tommi Lantto (Pohjois-Suomen AVI) ja sihteerinä Olli Aulaskari (Pohjois-Suomen AVI).

Aineistot ja menetelmät

Vuotta 2021 koskevan peruspalvelujen arvioinnin toimintaympäristöosuuden kartat, graafit ja taulukot pohjautuvat pääosin vuoden 2020 aineistoihin. Pääasiallisina tietolähteinä on käytetty Tilastokeskuksen ja Sotkanetin avointa dataa. Taulukoissa ja graafeissa on tarkasteltu useampia vuosia trendien havainnollistamiseksi. Myös muuta avointa dataa on hyödynnetty, esimerkiksi kirjasto- ja liikuntatietokantoja. Teemakartat on laadittu Paikkatietoikkunan Karttaikkuna -toiminnolla. Teemakarttojen lähdeaineistot on siirretty avoimen rajapinnan kautta Karttaikkunassa muokattaviksi. Graafit on luotu Excel - ja Tableau -ohjelmistoja hyödyntäen. Arviointi painottuu määrälliseen tarkasteluun, jossa menetelminä käytetään suoria jakaumia ja ristiintaulukointia.

Arviointikohteiden analyyseissä sekä tausta-analyyseissä on hyödynnetty tuoreinta (2018–2021) käytettävissä olevaa avointa dataa. Arvioinnissa käytetty aineisto voidaan jakaa maksulliseen dataan (Tilastokeskuksen maksulliset aineistot) ja avoimien rajapintojen kautta kerättyyn dataan (esim. Tilastokeskus, Sotkanet, Kirjastot.fi ja Liikuntapaikat.fi). Lisäksi arvioinnissa on käytetty aluehallintovirastojen omia rekisteritietoja. Niissä tapauksissa, joissa arvioinnin kannalta tärkeää tietoa ei ole muualta saatavissa, on tehty kuntiin suunnattuja ja arviointikohteen mukaan räätälöityjä sähköisiä kyselyjä. Muiden käytettyjen aineistojen tapaan myös nämä ovat alueellisesti vertailukelpoisia.

Peruspalvelujen arvioinnin julkaisutapa muuttuu vuotta 2021 koskevalla arviointikierroksella siten, että se tuotetaan aluehallintoviraston julkaisupohjalle. Keskeisenä syynä muutokseen on se, että tehdyn Pation saavutettavuusauditoinnin mukaan palvelu ei kaikin osin täytä saavutettavuuden vaatimuksia. Tällä arviointikierroksella kirjoittajien tekstit viedään esivalmistelluille pohjille ja kartat, graafit sekä taulukot luodaan saavutettavuusohjeiden mukaan. Valmiit aineistot tallennetaan Tiimeriin tehtyihin rakenteisiin. Tämän vaiheen jälkeen tuotetut aineistot kootaan yhteiselle AVI -julkaisupohjalle ja konvertoidaan pdf-muotoon. Patio.fi -sivustolle tehdään oma Pepa 2021 -alisivusto, josta on linkit julkaisuun ja tiedotteisiin.

Peruspalvelujen arvioinnilla on yhtymäkohdat myös tiedolla johtamisen jatkohankkeeseen. Arvioinnin yhteydessä testataan erillisen pilotoinnin avulla, kuinka arviointiaineistoja voidaan hallita nykyistä paremmin sekä hyödyntää niitä interaktiivisesti Julkaisusivuston kautta. Esimerkkinä toteutettavassa pilotoinnissa käytetään kirjaston arviointikohdetta. Pilotoinnin tarkoituksena on osoittaa käytännössä mitä mahdollisuuksia uusi julkaisualusta tarjoaa vanhaan alustaan verrattuna.

Pelastustoimen nopean avun saanti

Valtakunnallinen arviointi

Sisällys – Pelastustoimen nopean avun saanti

Valtakunnallinen arviointi

Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset 12
Arviointiasetelma 13
Johdanto 14
Toimintaympäristö 15
Tiivistelmä 16
Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutosta, (toimintavalmiusaika)? 17
Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutosta, (henkilöstön määrä)? 20
Arviointiryhmä 21
Tietolähteet 21
Kuvat ja taulukot 21

Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Johtopäätökset

Peruspalvelujen arvioinnissa tarkastellaan pelastustoimen toimintavalmiusaikojen toteutumista riskiruuduittain ja henkilöstöresurssin käyttöä. Arvioinnissa selvitetään pelastustoimen toimintavalmiutta arkisin kello 6–16 välisenä aikana ja muina aikoina. Arvioinnissa tarkastellaan toimintavalmiusaikojen toteutumista ja henkilöstöresurssien riittävyyttä eri aikoina.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa on asetettu pelastustoimen kiireellisille tehtäville toimintavalmiusaikatavoitteet. Pelastustoimen osalta vaikuttaa siltä, että osassa pelastuslaitoksia vaikuttaisi olevan päivälähtöihin liittyviä ongelmia, joka vaikuttaa riskiruutujen saavutettavuuteen toimintavalmiusaikatavoitteiden puitteissa. Vaikka koko Suomea koskevassa tarkastelussa toimintavalmiusaikatavoitteet saavutetaan pääsääntöisesti vuorokaudenajasta riippumatta, postinumeroittain tehdyssä tarkemmassa tilastotarkastelussa pelastuslaitoksissa on myös merkittäviä paikallisia eroja arkisin kello 6–16 välisenä aikana ja muina aikoina tapahtuvien hälytysten välillä. Tämä vaikuttaa toimintavalmiusaikatavoitteiden saavuttamiseen vuorokauden eri aikoina.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje edellyttää, että kaikkiin kiireellisiin pelastustoimen tehtäviin tulee hälyttää vähintään pelastusryhmän kokoinen pelastustoimen muodostelma. Pienimmillään pelastusryhmän henkilömäärä on johtaja ja kolme muuta henkilöä. Koko Suomea koskevassa henkilöstöresurssien riittävyyttä koskevassa tarkastelussa arkisin kello 6–16 välillä keskimääräiset henkilöstöresurssit itsenäisesti pelastustoimintaan kykenevien pelastustoimen yksiköiden osalta eivät ole riittävät. Tarkastelussa ei kuitenkaan eroteta sitä, että tarvittava muodostelma voidaan koota useammasta pelastusyksiköstä. Tarkemmassa tarkastelussa on havaittavissa kuitenkin viitteitä, että erityisesti kaupunkialueiden ulkopuolella, jossa pelastustoiminta on järjestetty pääsääntöisesti sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntatoiminnan turvin, arkisin tapahtuvien päivälähtöjen osalta henkilöstöresursseissa on puutteita. Kaupunkialueiden ulkopuolella on myös huomioitava, että mikäli pelastusryhmä kootaan useammasta pelastusyksiköstä, voivat ajoajat onnettomuuspaikalle muodostua pitkiksi.

Arvioinnissa havaittiin, että pelastustoimen toimintavalmiusaikojen toteutumisessa ja henkilöstöresursseissa on paikallisesti eroja niin sanottujen päivälähtöjen osalta. Tämä johtuu pelastustoimen palvelujen tuottamismallista, jossa kaupunkialueiden ulkopuolella pääsääntöisesti pelastustoimen palveluiden tuottamisesta vastaavat pelastustoimen sivutoiminen henkilöstö ja sopimuspalokunnat. Näiden palokuntien osalta toimintaan osallistuvat ovat arkisin töissä, eivätkä aina pysty osallistumaan hälytyksen saatuaan pelastustoimen tehtäviin. Pelastuslaitosten välillä on myös havaittavissa eroja.

Toimenpide-ehdotukset

Pelastuslaitosten tulisi tarkastella paikallisesti miten sivutoiminen henkilöstö ja sopimuspalokunnat pystyvät tuottamaan pelastustoimen palveluita arkipäivisin, jolloin toimintaan osallistuva henkilöstö on pääsääntöisesti päivätöissä. Pelastustoimen tulisi

tarvittaessa kehittää toimintojaan niin, että pelastustoimen kiireelliset palvelut kyettäisiin turvaamaan arkipäivisin, mikäli paikallisesti havaitaan puutteita.

Arviointiasetelma

Arviointi-kohde	Kriteerit	Arviointi-kysymykset	Indikaattorit	Palveluta-voitteet / hyvä palve-lutaso	Tieto-lähteet
Pelastustoi-minnan no-pean avun saanti	Valtakunnalli-sesti asetettu-jen vähimmäis-tavoitteiden saavuttaminen	Onko pelas-tustoimen hälytyspalve-luiden saa-tavuudessa tapahtunut muutosta?	Toimintaval-mius-aikojen osalta: Tilan-ne arkisin klo 6-16 ja klo 16-6 sekä vii-konloppuisin	Valtakunnal-listen tavoit-teiden täyt-tyminen	Pronto
Pelastustoi-minnan no-pean avun saanti	Valtakunnalli-sesti asetettu-jen vähimmäis-tavoitteiden saavuttaminen	Onko pelas-tustoimen hälytyspalve-luiden saa-tavuudessa tapahtunut muutosta?	Henkilöstöre-surssin käyt-tö: Tilanne arki-sin klo 6-16 ja klo 16-6 sekä vii-konloppuisin	Pelastustoimi on suori-tuskykyinen henkilös-tön määrän osalta	Pronto

Arviointikysymys:
Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutosta?

- Toimintavalmiusaikojen osalta: Tilanne arkisin kello 6–16 ja kello 16–6 sekä viikonloppuisin.
- Henkilöstöresurssin osalta: Tilanne arkisin kello 6–16 ja kello 16–6 sekä viikonloppuisin.

Peruspalvelujen arvioinnissa tarkastellaan pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuuden muutosta valtakunnallisesti määriteltyjen vähimmäisvaatimusten täyttymisen näkökulmasta.

Arvioinnissa nopean avun saantia arvioidaan vuorokauden eri ajankohtina, koska kiireellisiä pelastustoimen palveluita tuotetaan pelastustoimen päätoimisen ja sivutoimisen henkilöstön sekä sopimuspalokuntien yhteistyönä. Peruspalvelujen arvioinnissa selvitetään, onko järjestämismallilla vaikutuksia pelastustoimen nopean avun saantiin eri vuorokauden aikoina tai viikonloppuisin. Arvioinnissa selvitetään, miten pelastustoimen nopean avun saanti on toteutunut toimintavalmiusaikojen ja henkilöstöresurssien osalta.

Päivälähdöllä tarkoitetaan arkisin (maanantaista perjantaihin) kello 6–16 välillä tapahtuneita pelastustoimen tehtäviä.

Johdanto

Suomessa pelastustoimen palveluita tuotetaan 22 pelastustoimen alueen toimesta, joissa alueen kunnat yhdessä vastaavat pelastustoimen palveluiden järjestämisestä. Alueen pelastustoimella tulee olla pelastuslaitos, joka vastaa pelastustoimen palveluiden tuottamisesta alueellaan.

Voimassa olevan pelastuslain mukaan pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia, ja kunnat päättävät yhdessä pelastustoimen palvelutasosta alueellaan. Sisäministeriö ohjaa pelastustointa ja on antanut pelastustoimen palvelutason määrittämiseksi ohjeen pelastustoimen toimintavalmiuden suunnittelusta. Ohje asettaa vähimmäisvaatimukset pelastustoimen palvelutasolle. Peruspalvelujen arvioinnissa tarkastellaan, onko pelastustoimen palveluiden vähimmäisvaatimukset saavutettu ja miten pelastustoimen nopean avun palvelut ovat toteutuneet.

Vuotta 2021 koskevassa peruspalvelujen arvioinnissa tarkastellaan toimintavalmiusaikatavoitteiden toteutumista riskiruuduittain ja henkilöstöresurssien käyttöä. Arvioinnissa näitä tarkastellaan vuorokauden aikojen ja viikonpäivien mukaan kahtena eri ajanjaksona:

- arkisin kello 6–16 välisenä aikana
- arkisin kello 16–6 välisenä aikana ja viikonloppuisin.

Arviointiasetelmassa huomioidaan näin pelastustoimen sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntien lähtövalmius arkisin, jotka ovat pääsääntöisesti päivätöissä eivätkä ole välttämättä yhtä hyvin käytettävissä pelastustoimen nopeaa apua vaativiin tehtäviin arkipäivisin.

Arvioinnissa on lähdetietoina käytetty pelastustoimen rekisteri- ja tilastojärjestelmään (PRONTO) koottuja kiireellisiin pelastustehtäviin ja niiden toimintavalmiusaikoihin ja henkilöstöresursseihin liittyviä tietoja. Arvioinneissa on tarkastelu ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikojen toteutumista kiireellisissä pelastustehtävissä.

Arvioinnissa päivälähdöllä tarkoitetaan pelastustoimen tehtäviä arkisin (maanantaista perjantaihin) kello 6–16 välillä.

Lähitulevaisuuden näkymät

Pelastustoimen palvelut siirtyvät vuoden 2023 alussa osaksi hyvinvointialueiden palveluntuotantojärjestelyjä. Pelastustoimen kiireellisten palveluiden osalta ei ole ennakoitavissa nopeasti tapahtuvia muutoksia, jolla olisi vaikutusta pelastustoimen palveluiden kysyntään. Pelastustoimen palveluiden tuottamisessa on kuitenkin nähtävissä lähivuosien aikana ongelmia, jotka liittyvät harva-alueiden palveluntuotantoon, jossa pääsääntöisesti pelastustoimen tehtävistä huolehtivat pelastustoimen sivutoiminen henkilöstö ja sopimuspalokunnat. Nyt laaditussa peruspalvelujen arviointiraportissa on

havaittavissa viitteitä päivälähtöjen osalta. Ongelmat eivät nouse esiin valtakunnallisessa tarkastelussa, mutta tarkemmassa tilastotarkastelussa ongelmat näkyvät paikallisella tasolla. Pelastuslaitosten välillä on myös eroja lähtövahvuuksissa ja arviointi antaa viitteitä, että useiden pelastuslaitosten alueella lähtövahvuudet ovat pienentyneet vuonna 2021 verrattuna vuosien 2017–2020 keskiarvoihin. Pelastustoimessa tulee tehdä tarkemmat selvitykset paikallisella tasolla yksittäisten sopimuspalokuntien ja paloasemien suorituskyvystä eri vuorokauden aikoina. Erityisesti tässä tulisi kiinnittää huomiota harva-alueiden pelastustoimen suorituskyvyn ylläpitämiseen päivälähtöjen osalta ja etsiä paikallisesti toimivia ratkaisuja pelastustoimen palvelurakenteen parantamiseksi ja säilyttämiseksi.

Toimintaympäristö

Pelastuslaitokset toimivat onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten, yhteisöjen ja asukkaiden kanssa. Tavoitteena on, että yksittäiset ihmiset, rakennusten omistajat ja haltijat sekä toiminnanharjoittajat kykenevät ennaltaehkäisemään onnettomuuksia sekä varautuvat rajoittamaan ja torjumaan onnettomuuksista aiheutuvia vahinkoja ja seurauksia Suomessa pelastustoimen tehtäviä hoitavat 22 alueellista pelastuslaitosta.

Kartta 9.4.1**. Pelastustoimen alueet Suomessa**

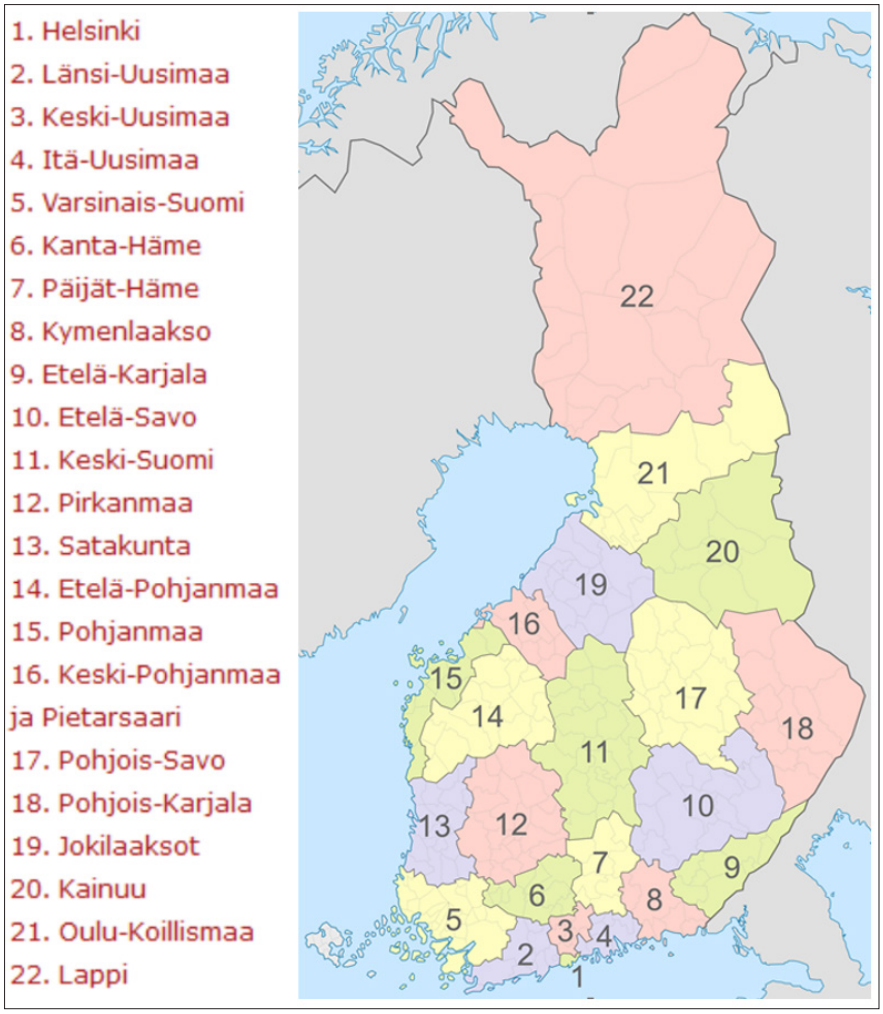

Pelastustoimen kaikkien tehtävien lukumäärä oli vuonna 2021 pienempi (hieman yli 103 000) kuin vuosien 2018–2020 keskiarvo (lähes 107 000). Kiireellisten tehtävien kohdalla on nähtävissä laskeva trendi. Muiden tehtävien osalta muutosta ei ole juurikaan tapahtunut. Vuonna 2021 lukumääräisesti eniten tehtäviä oli kesäkuussa (noin 12 500 tehtävää) ja heinäkuussa (noin 11 100 tehtävää. Ero oli huomattava verrattuna maalis- ja huhtikuuhun, jolloin tehtävien lukumäärä oli alle 7 000 kuukautta kohti (Taulukko 9.4.1.).

Taulukko 9.4.1. Pelastustoimen tehtävät Suomessa

Tehtävät	Vuodet	Yhteensä
Kiireelliset tehtävät lkm	2018–2020 ka.	73 069
	2021	68 492
Muut tehtävät lkm	2018–2020 ka.	34 606
	2021	34 715
Tehtävät yhteensä	2018–2020 ka.	107 808
	2021	103 375

Lähde: Pronto

Tiivistelmä

Suomessa pelastustoimen palveluita tuotetaan 22 pelastustoimen alueen toimesta, joissa alueen kunnat yhdessä vastaavat pelastustoimen palveluiden järjestämisestä. Alueen pelastustoimella tulee olla pelastuslaitos, joka vastaa pelastustoimen palveluiden tuottamisesta alueellaan. Pelastustoimen palveluiden tuottamisessa on mukana päätoimisen henkilöstön lisäksi pelastuslaitoksen sivutoimista henkilöstöä sekä sopimuspalokuntia.

Vuotta 2021 koskevassa peruspalvelujen arvioinnissa tarkastellaan, onko pelastustoimen palveluiden vähimmäisvaatimukset saavutettu ja miten pelastustoimen nopean avun palvelut ovat toteutuneet. Peruspalvelujen arvioinnissa tarkastellaan pelastustoimen toimintavalmiusaikojen toteutumista riskiruuduittain ja henkilöstöresurssin käyttöä. Arvioinnissa selvitetään pelastustoimen toimintavalmiutta arkisin kello 6–16 välisenä aikana ja muina aikoina. Arvioinnissa tarkastellaan toimintavalmiusaikojen toteutumista ja henkilöstöresurssien riittävyyttä eri aikoina.

Pelastustoimen osalta vaikuttaa siltä, että osassa pelastuslaitoksia vaikuttaisi olevan päivälähtöihin liittyviä paikallisia ongelmia, jotka vaikuttavat riskiruutujen saavutettavuuteen toimintavalmiusaikatavoitteiden puitteissa. Vaikka koko Suomea koskevassa tarkastelussa toimintavalmiusaikatavoitteet saavutetaan pääsääntöisesti vuorokaudenajasta riippumatta, postinumeroittain tehdyssä tarkemmassa tilastotarkastelussa pelastuslaitoksissa on myös merkittäviä paikallisia eroja arkisin kello 6–16 välisenä aikana ja muina aikoina tapahtuvien hälytysten välillä.

Koko Suomea koskevassa henkilöstöresurssien riittävyyttä koskevassa tarkastelussa arkisin kello 6–16 välillä keskimääräiset henkilöstöresurssit itsenäisesti pelastustoimintaan kykenevien pelastustoimen yksiköiden osalta eivät ole riittävät. Tarkastelussa ei kuitenkaan eroteta sitä, että tarvittava muodostelma voidaan koota useammasta pelastusyksiköstä. Tarkemmassa tarkastelussa on havaittavissa kuitenkin viitteitä, että erityisesti kaupunkialueiden ulkopuolella, jossa pelastustoiminta on järjestetty pääsääntöisesti sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntatoiminnan turvin, arkisin tapahtuvien päivälähtöjen osalta henkilöstöresursseissa on puutteita.

Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutosta (toimintavalmiusaika)?

Sisäministeriö on antanut pelastustoimen toimintavalmiuden suunnittelua koskevan ohjeen, jossa on toimintavalmiusaikatavoitteet ovat määritelty riskiluokittain. Suomi on maantieteellisesti jaettu neliökilometrin (1 km x 1 km) suuruisiin ruutuihin, joille on etukäteen määritelty regressiomallin mukainen ruudun asukaslukuun, kerrosalaan sekä ruudussa tapahtuneiden onnettomuuksien määrään (pelastustehtävien määrä) perustuva riskiluokka. Pelastuslaitoksilla on mahdollisuus myös nostaa tarkemman analyysin perusteella nostaa riskiluokkaa, mikäli regressiomallilla ei tunnisteta riskiruudun onnettomuustyyppien tai -kohteiden synnyttämää riskiä. Riskiluokille ja niiden ruuduissa tapahtuville pelastustehtäville on asetettu saavutettavuuden osalta vähimmäistavoiteajat (toimintavalmiusaikatavoite), joiden aikana ensimmäisen pelastusyksikön ja vähintään 1 + 3 -vahvuisen pelastusryhmän tulee olla onnettomuuskohteessa hälytyksen saatuaan. Pelastusryhmälle asetettua toimintavalmiusaikaa kutsutaan pelastustoiminnan toimintavalmiusajaksi.

Toimintavalmiusajat on määritelty seuraavasti:

- 1 riskiluokassa tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 6 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 11 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 13 minuuttia.
- 2 riskiluokassa tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 10 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 14 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 16 minuuttia.
- 3 riskiluokassa tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 20 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 22 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 24 minuuttia.
- 4 riskiluokan asutuilla alueilla tehokas pelastustoiminta voi alkaa pidemmänkin ajan kuluessa kuin I – III riskiluokissa. Jos pelastustoimintaa ei kyetä aloittamaan alle 40 minuutissa, on kyseisillä alueilla kiinnitettävä erityistä huomiota ihmisten omatoimiseen varautumiseen.

Toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa on myös määritelty pelastusryhmää suurempien muodostelmien vähimmäisvaatimukset sekä näiden toimintavalmiusaikatavoitteet.

Tässä raportissa tarkastellaan saavutettavuutta vain ensimmäisen yksikön (pelastusryhmä) toimintavalmiusaikatavoitteiden osalta.

Koko Suomen osalta pelastustoimen toimivalmiusajat olivat ensimmäisen pelastustoimen yksikön osalta päivisin nopeammat kuin iltaisin, öisin ja viikonloppuisin kaikissa riskiluokissa. Alla on lueteltu toimintavalmiusajat ensimmäisen yksikön osalta riskiluokittain.

1 riskiluokassa:

- Arkisin kello 6–16 välisenä aikana toimintavalmiusaika oli 6 minuuttia 6 sekuntia
- Arkisin kello 16–6 välisenä aikana ja viikonloppuisin toimintavalmiusaika oli 6 minuuttia 16 sekuntia

2 riskiluokassa:

- Arkisin kello 6–16 välisenä aikana toimintavalmiusaika oli 7 minuuttia 6 sekuntia
- Arkisin kello 16–6 välisenä aikana ja viikonloppuisin toimintavalmiusaika oli 7 minuuttia 33 sekuntia

3 riskiluokassa:

- Arkisin kello 6–16 välisenä aikana toimintavalmiusaika oli 8 minuuttia 58 sekuntia
- Arkisin kello 16–6 välisenä aikana ja viikonloppuisin toimintavalmiusaika oli 9 minuuttia 20 sekuntia

4 riskiluokassa:

- Arkisin kello 6–16 välisenä aikana toimintavalmiusaika oli 14 minuuttia 49 sekuntia
- Arkisin kello 16–6 välisenä aikana ja viikonloppuisin toimintavalmiusaika oli 15 minuuttia 18 sekuntia

Koko Suomen osalta ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajat osalta ovat pysyneet lähes samoina verrattuna vuosien 2017–2020 keskiarvoon. Ainoastaan 3. riskiluokassa arkisin kello 6–16 välisenä aikana toimintavalmiusajat ovat koko Suomea koskevassa tarkastelussa hidastuneet 18 sekunnilla.

Kaikkien pelastustoimen tehtävien osalta ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajat vuonna 2021 olivat:

- Arkisin kello 6–16 välisenä aikana toimintavalmiusaika oli 9 minuuttia 5 sekuntia
- Arkisin kello 16–6 välisenä aikana ja viikonloppuisin toimintavalmiusaika oli 9 minuuttia 36 sekuntia

Kaikkien pelastustoimen tehtävien osalta ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikojen keskiarvo vuosina 2017–2020 oli:

- Arkisin kello 6–16 välisenä aikana toimintavalmiusaika oli 9 minuuttia 11 sekuntia
- Arkisin kello 16–6 välisenä aikana ja viikonloppuisin toimintavalmiusaika oli 9 minuuttia 48 sekuntia

Vertailtaessa vuoden 2021 ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikoja vuosien 2017–2020 keskiarvoon, ovat ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajat hieman parantuneet. Vuonna 2021 päivälähtöjen toimintavalmiusaika oli 31 sekuntia nopeampi kuin iltaisin, öisin ja viikonloppuisin. Vuosina 2017–2020 päivälähdöt olivat 37 sekuntia nopeampia kuin muina aikoina.

Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajoissa päivälähtöjen osalta on kuitenkin pelastuslaitosten välillä suuria eroja. Esimerkiksi Lapin pelastuslaitoksessa päivälähdöt ovat 17 sekuntia hitaampia kuin muina aikoina. Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksella päivälähdöt ovat 2 minuuttia 38 sekuntia hitaampia kuin muina aikoina.

Postinumeroalueittain laaditussa tilastotarkastelussa on kuitenkin havaittavissa erittäin suuria muutoksia ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajoissa päivälähtöjen ja muina aikoina tapahtuvien onnettomuuksien osalta.

Taulukko 9.6.1. Pelastustoiminnan toimintavalmiusaikojen toteutuminen arkisin kello 6–16 ja muina aikoina 2021 sekä vuosina 2017–2020

	2021			2017-2020			Muutos		
Riskiluokka	Arkisin kello 16-6 ja viikonloput (min ja s)	Arkisin kello 6-16 (min ja s)	Päivälähdöt nopeampia (s)	Arkisin kello 16-6 ja viikonloput (min ja s)	Arkisin kello 6-16 (min ja s)	Päivälähdöt nopeampia (s)	Muutos (s) arkisin kello 16-6 ja viikonloput	Muutos (s) arkisin kello 6-16	Montako sekuntia päivälähdöt olivat arkisin kello 16-06 ja viikonloppulähtöjä nopeampia 2021 kuin 2017-2020
I	11:09	11:14	-5	11:19	11:14	5	-10	-1	-10
II	11:51	11:42	9	11:59	11:30	29	-8	12	-20
III	12:10	11:46	24	12:01	11:40	22	9	6	3
IV	18:02	17:58	4	17:56	17:44	13	6	14	-8
Mikäli vertailuarvo sekuntia (s) on taulukossa positiivinen, päivälähtö on ollut nopeampi kuin arkisin kello 16-6 ja viikonloppuisin. Vastaavasti mikäli vertailuarvo on negatiivinen, on päivälähtö ollut hitaampi kuin arkisin kello 16-6 ja viikonloppuisin.									

Lähde: Pronto

Päivälähtöjen osalta toimintavalmiusajoissa on havaittavissa muutos 2. - 4. riskiluokkien alueella, jossa pääsääntöisesti pelastustoimen tehtävien hoitamisesta vastaavat sivutoiminen henkilöstö ja sopimuspalokunnat.

Taulukossa 9.6.1. on esitetty koko Suomea koskeva riskiluokittain laadittu pelastustoiminnan toimintavalmiusaikojen tilastotarkastelu. 1 riskiluokassa päivälähdöt olivat vuonna 2021 hieman nopeampia kuin muina aikoina. Muiden riskiluokkien osalta päivälähdöt olivat hitaampia. Vuosiin 2017–2020 verrattuna päivälähtöjen toimintavalmiusajat hidastuivat 2.-4. riskiluokissa:

- 2. riskiluokassa päivälähdöt olivat 12 sekuntia,
- 3. riskiluokassa 6 sekuntia ja
- 4. riskiluokassa 14 sekuntia hitaampia kuin vuonna 2021.

Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutosta (henkilöstön määrä)?

Henkilöstöresurssien osalta arvioinnissa tarkastellaan pelastustoimen yksiköiden lähtövahvuuksia. Pelastustoimen yksiköiden lähtövahvuuksien osalta tarkastellaan vain sellaisia yksiköitä, jotka kykenevät itsenäiseen pelastustoimintaan vahvuudella 1+3, eikä tarkastelussa ei ole huomioitu sellaisia yksiköitä, joiden oletettu lähtövahvuus on alle 1 + 3.

Koko Suomea koskevassa tarkastelussa pelastustoimen yksiköiden lähtövahvuudet olivat vuonna 2021 seuraavat:

- Arkisin kello 6–16 välisenä aikana lähtövahvuuden keskiarvo oli 3,8 henkilöä
- Arkisin kello 16–6 välisenä aikana ja viikonloppuisin lähtövahvuuden keskiarvo oli 4,1 henkilöä

Arkisin kello 6–16 välisenä aikana päivälähtöihin osallistui keskimäärin 0,3 henkilöä vähemmän kuin arkisin kello 16–6 välisenä aikana ja viikonloppuisin.

Koko Suomen osalta pelastustoimen yksiköiden lähtövahvuudet ovat pienentyneet vuosien 2017–2020 keskiarvosta:

- Arkisin kello 6–16 välisenä aikana lähtövahvuuden keskiarvo on pudonnut 0,1 henkilöä
- Arkisin kello 16–6 välisenä aikana ja viikonloppuisin lähtövahvuuden keskiarvo on pudonnut 0,2 henkilöä

Pelastuslaitosten välillä pelastustoimen yksiköiden lähtövahvuuksissa oli myös merkittäviä eroja.

- Pienimmät lähtövahvuudet olivat Lapin pelastuslaitoksella arkisin kello 6–16 välisenä aikana lähtövahvuuden keskiarvo oli 2,6 henkilöä. Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren pelastuslaitoksella vastaava lähtövahvuus oli keskimäärin 5,2 henkilöä.
- Lapin pelastuslaitoksella arkisin kello 16–6 välisenä aikana ja viikonloppuisin lähtövahvuuden keskiarvo oli 2,8 henkilöä. Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren pelastuslaitoksella vastaava lähtövahvuus oli keskimäärin 4,7 henkilöä.

Koko Suomen osalta pelastustoimen yksiköiden lähtövahvuudessa tapahtuneet muutokset vaihtelevat 2017–2020 keskiarvosta:

- Arkisin kello 6–16 välisenä aikana lähtövahvuuden keskiarvon muutos vaihtelee -0,4 henkilön ja +0,3 henkilön välillä.
- Arkisin kello 16–6 välisenä aikana ja viikonloppuisin keskiarvon muutos vaihtelee -0,8 henkilön ja +0,3 henkilön välillä.

Kanta-Hämeen, Päijät-Hämeen, Pohjois-Karjalan ja Satakunnan pelastuslaitoksilla lähtövahvuuksien keskiarvot nousivat vuonna 2021 verrattuna vuosien 2017–2020 keskiarvoon. Muiden pelastuslaitosten osalta keskimääräiset lähtövahvuuden pysyivät ennallaan tai laskivat. Heikoin tilanne oli Kainuun pelastuslaitoksella, jossa arkisin kello 16–6 ja viikonloppuisin keskimääräinen lähtövahvuus laski vertailuajanjaksona 0,8 henkilöä.

Päivälähtöjen osalta ainoastaan Kainuun pelastuslaitoksella oli arkisin kello 6–16 välillä parempi lähtövahvuus kuin muina aikoina. Kainuun pelastuslaitoksen päivälähtöjen keskimääräinen lähtövahvuus arkipäivisin kello 6–16 välillä oli 3,5 henkilöä ja muina aikoina keskimäärin 3,4 henkilöä.

Pohjanmaan pelastuslaitoksella oli suurin ero lähtövahvuuksissa päivälähtöjen ja muina ajankohtina tapahtuvien pelastustoimen tehtävien välillä. Pohjanmaan pelastuslaitoksen päivälähtöjen keskimääräinen lähtövahvuus arkipäivisin kello 6–16 välillä oli 3,5 henkilöä ja muina aikoina keskimäärin 4,4 henkilöä.

Tarkemmassa tarkastelussa on havaittavissa merkittäviä alueellisia ja paikallisia eroja lähtövahvuuksien keskiarvioissa arkisin kello 6–16 välisenä ja muina aikoina tapahtuvien pelastustoimen tehtävien osalta.

Arviointiryhmä

Johtaja Ilkka Horelli, Lounais-Suomen aluehallintovirasto

Pelastusylitarkastaja Johannes Ketola, Itä-Suomen aluehallintovirasto

etunimi.sukunimi@avi.fi

Tietolähteet

Pelastuslaki (379/2011)

Pelastustoimen rekisteri- ja tilastointijärjestelmä PRONTO.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje: sisäasiainministeriön julkaisuja 21/2012.

Kuvat ja taulukot

Kartta 9.4.1. Pelastustoimen alueet Suomessa.

Taulukko 9.4.1. Pelastustoimen tehtävät Suomessa.

Taulukko 9.6.1. Pelastustoiminnan toimintavalmiusaikojen toteutuminen arkisin kello 6–16 ja muina aikoina 2021 sekä vuosina 2017–2020.

Pelastustoimen nopean avun saanti

Etelä-Suomen aluehallintovirasto

Sisällys – Pelastustoimen nopean avun saanti

Etelä-Suomen aluehallintovirasto

Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset 24
Johdanto 25
Toimintaympäristö 25
Tiivistelmä 26
Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutosta (toimintavalmiusaika)? 27
Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutosta (henkilöstön määrä)? 29
Arviointiryhmä 30
Tietolähteet 30
Kuvat ja taulukot 31

Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Peruspalvelujen alueellisessa arvioinnissa tarkastellaan pelastustoimen toimintavalmiusaikojen toteutumista ja henkilöstöresurssien käyttöä pelastuslaitoksittain. Arvioinnissa selvitetään pelastustoimen toimintavalmiutta arkisin kello 06-16 välisenä aikana ja muina aikoina. Arvioinnissa tarkastellaan toimintavalmiusaikojen toteutumista ja henkilöstöresurssien riittävyyttä eri aikoina.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa on asetettu pelastustoimen kiireellisille tehtäville toimintavalmiusaikatavoitteet. Pelastustoimen osalta vaikuttaa siltä, että osassa pelastuslaitoksia vaikuttaisi olevan päivälähtöihin liittyviä ongelmia, joka vaikuttaa riskiruutujen saavutettavuuteen toimintavalmiusaikatavoitteiden puitteissa. Vaikka koko Suomea koskevassa tarkastelussa toimintavalmiusaikatavoitteet saavutetaan pääsääntöisesti vuorokaudenajasta riippumatta, pelastuslaitoksissa on merkittäviä paikallisia eroja arkisin kello 06-16 välisenä aikana ja muina aikoina tapahtuvien hälytysten välillä.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje edellyttää, että kaikkiin kiireellisiin pelastustoimen tehtäviin tulee hälyttää vähintään pelastusryhmän kokoinen pelastustoimen muodostelma. Pienimmillään pelastusryhmän henkilömäärä on johtaja ja kolme muuta henkilöä. Koko Suomea koskevassa henkilöstöresurssien riittävyyttä koskevassa tarkastelussa arkisin kello 06-16 välillä keskimääräiset henkilöstöresurssit itsenäisesti pelastustoimintaan kykenevien pelastustoimen yksiköiden osalta eivät ole riittävät. Tarkastelussa ei kuitenkaan eroteta sitä, että tarvittava muodostelma voidaan koota useammasta pelastusyksiköstä. Arvioinnissa on havaittavissa kuitenkin viitteitä, että erityisesti kaupunkialueiden ulkopuolella, jossa pelastustoiminta on järjestetty pääsääntöisesti sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntatoiminnan turvin, arkisin tapahtuvien päivälähtöjen osalta henkilöstöresursseissa on puutteita. Kaupunkialueiden ulkopuolella on myös huomioitava, että mikäli pelastusryhmä kootaan useammasta pelastusyksiköstä, voivat ajoajat onnettomuuspaikalle muodostua pitkiksi.

Arvioinnissa havaittiin, että pelastustoimen toimintavalmiusaikojen toteutumisessa ja henkilöstöresursseissa on eroja niin sanottujen päivälähtöjen osalta. Tämä johtuu pelastustoimen palvelujen tuottamismallista, jossa kaupunkialueiden ulkopuolella pääsääntöisesti pelastustoimen palveluiden tuottamisesta vastaavat pelastustoimen sivutoiminen henkilöstö ja sopimuspalokunnat. Näiden palokuntien osalta toimintaan osallistuvat ovat arkisin töissä, eivätkä aina pysty osallistumaan hälytyksen saatuaan pelastustoimen tehtäviin. Pelastuslaitosten välillä on myös havaittavissa eroja.

Pelastuslaitosten tulisi tarkastella paikallisesti miten sivutoiminen henkilöstö ja sopimuspalokunnat pystyvät tuottamaan pelastustoimen palveluita arkipäivisin, jolloin toimintaan osallistuva henkilöstö on pääsääntöisesti päivätöissä. Pelastustoimen tulisi tarvittaessa kehittää toimintojaan niin, että pelastustoimen kiireelliset palvelut kyettäisiin turvaamaan arkipäivisin, mikäli paikallisesti havaitaan puutteita lähtövahvuuksissa.

Arviointiasetelma

-

Johdanto

Etelä-Suomen aluehallintoviraston alueella on kahdeksan pelastustoimen aluetta, joissa alueen kunnat yhdessä vastaavat pelastustoimen palveluiden järjestämisestä. Alueen pelastustoimella tulee olla pelastuslaitos, joka vastaa pelastustoimen palveluiden tuottamisesta alueellaan.

Voimassa olevan pelastuslain mukaan pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia, ja kunnat päättävät yhdessä pelastustoimen palvelutasosta alueellaan. Sisäministeriö ohjaa pelastustointa ja on antanut pelastustoimen palvelutason määrittämiseksi ohjeen pelastustoimen toimintavalmiuden suunnittelusta. Ohje asettaa vähimmäisvaatimukset pelastustoimen pelastustoiminnan palvelutasolle. Peruspalvelujen arvioinnissa tarkastellaan, onko pelastustoimen palveluiden vähimmäisvaatimukset saavutettu ja miten pelastustoimen nopean avun palvelut ovat toteutuneet toimintavalmiusaikojen ja henkilöstöresurssien osalta.

Vuotta 2021 koskevassa peruspalvelujen alueellisessa arvioinnissa tarkastellaan toimintavalmiusaikatavoitteiden toteutumista ja henkilöstöresurssien käyttöä. Arvioinnissa näitä tarkastellaan vuorokauden aikojen ja viikonpäivien mukaan kahtena eri ajanjaksona:

- arkisin kello 06–16 välisenä aikana
- arkisin kello 16–06 välisenä aikana ja viikonloppuisin.

Arviointiasetelmassa huomioidaan näin pelastustoimen sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntien lähtövalmius arkisin, jotka ovat pääsääntöisesti päivätöissä eivätkä ole välttämättä yhtä hyvin käytettävissä pelastustoimen nopeaa apua vaativiin tehtäviin arkipäivisin.

Arvioinnissa on lähdetietoina käytetty pelastustoimen rekisteri- ja tilastojärjestelmään (PRONTO) koottuja kiireellisiin pelastustehtäviin ja niiden toimintavalmiusaikoihin ja henkilöstöresursseihin liittyviä tietoja. Arvioinneissa on tarkastelu ensilähdön ja sen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikojen toteutumista kiireellisissä pelastustehtävissä.

Arvioinnissa päivälähdöllä tarkoitetaan pelastustoimen tehtäviä arkisin (maanantaista perjantaihin) kello 06-16 välillä.

Toimintaympäristö

Taulukossa 1 on tarkasteltu pelastustoimen tehtävien määrällistä kehitystä vuosien 2018–2021 välisenä aikana siten, että vuosien 2018–2020 tehtävämääristä on laskettu keskiarvo. Kaikkien kiireellisyysluokkien tehtävien lukumäärä on joillakin pelastustoimen alueilla kasvanut merkittävästi, mutta myös tehtävämäärien laskua on

tapahtunut. Tehtävämäärät ovat kasvaneet eniten Keski-Uudellamaalla (678), Päijät-Hämeessä (219) ja Länsi-Uudellamaalla (154). Vastaavasti tehtävämäärien lasku on ollut suurinta Kymenlaaksossa (-200), Helsingissä (-178) ja Etelä-Karjalassa (-156).

Taulukko 9.4.1.1. Pelastustoimen tehtävät kiireellisyyden mukaan vuosina 2018–2021 Lähde: Pronto

Pelastuslaitos	Vuosi	Kiireelliset tehtävät	Kiireettömät tehtävät	Kaikkien kiireellisyysluokkien tehtävät
Etelä-Karjala	ka. 2018–2020	1 488	826	2 314
Etelä-Karjala	2021	1 218	940	2 158
Helsinki	ka. 2018–2020	5 264	2 708	7 972
Helsinki	2021	5 793	2 001	7 794
Itä-Uusimaa	ka. 2018–2020	1 073	618	1 691
Itä-Uusimaa	2021	1 090	622	1 712
Kanta-Häme	ka. 2018–2020	1 846	1 046	2 892
Kanta-Häme	2021	1 747	1 137	2 884
Keski-Uusimaa	ka. 2018–2020	3 926	2 070	5 996
Keski-Uusimaa	2021	4 468	2 206	6 674
Kymenlaakso	ka. 2018–2020	1 958	1 103	3 061
Kymenlaakso	2021	1 821	1 040	2 861
Länsi-Uusimaa	ka. 2018–2020	3 806	2 610	6 416
Länsi-Uusimaa	2021	3 981	2 589	6 570
Päijät-Häme	ka. 2018–2020	2 135	1 373	3 508
Päijät-Häme	2021	2 186	1 541	3 727

Taulukosta 9.4.1.1 ilmenee miten kiireellisten ja kiireettömien tehtävien määrät ovat muuttuneet eri pelastustoimen alueilla, vertailtaessa vuoden 2021 tehtävämääriä vuosien 2018–2020 keskiarvoon.

Tiivistelmä

Etelä-Suomen aluehallintoviraston alueella on kahdeksan pelastustoimen aluetta, joissa alueen kunnat yhdessä vastaavat pelastustoimen palveluiden järjestämisestä. Nämä pelastustoimen alueet ovat: Helsinki, Länsi-Uusimaa, Keski-Uusimaa, Itä-Uusimaa, Kanta-Häme, Päijät-Häme, Kymenlaakso ja Etelä-Karjala. Alueen pelastustoimella tulee olla pelastuslaitos, joka vastaa pelastustoimen palveluiden tuottamisesta alueellaan.

Vuotta 2021 koskevassa peruspalvelujen alueellisessa arvioinnissa tarkastellaan ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoitteiden toteutumista ja henkilöstöresurs-

sien käyttöä. Arvioinnissa näitä tarkastellaan vuorokauden aikojen ja viikonpäivien mukaan kahtena eri ajanjaksona:

- arkisin kello 06–16 välisenä aikana
- arkisin kello 16–06 välisenä aikana ja viikonloppuisin.

Arviointiasetelmassa huomioidaan näin pelastustoimen sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntien lähtövalmius arkisin, jotka ovat pääsääntöisesti päivätöissä eivätkä ole välttämättä yhtä hyvin käytettävissä pelastustoimen nopeaa apua vaativiin tehtäviin arkipäivisin.

Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajoissa on muutamilla pelastustoimen alueilla tapahtunut eri vuorokauden ja viikonlopun toimintavalmiusajoissa merkittäviä muutoksia. Päivälähtöjen (klo 6–16) ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajat ovat olleet vuonna 2021 edelleen parempia, kuin muuna vuorokauden aikana tapahtuneissa ensilähdöissä.

Lähtövahvuuksissa oli pelastuslaitoksittain pieniä eroja yksiköiden päivälähtöjen ja muina aikoina tapahtuvien hälytysten välillä. Erot olivat kuitenkin hyvin pieniä, eikä tässä tarkastelussa noussut esiin päivälähdössä aiemmin havaitut vahvuusongelmat. Tarkemmassa tarkastelussa on havaittavissa kuitenkin viitteitä, että erityisesti kaupunkialueiden ulkopuolella, jossa pelastustoiminta on järjestetty pääsääntöisesti sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntatoiminnan turvin, arkisin tapahtuvien päivälähtöjen osalta henkilöstöresursseissa on puutteita.

Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutosta (toimintavalmiusaika)?

Peruspalvelujen alueellisessa arvioinnissa tarkastellaan pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuuden muutosta valtakunnallisesti määriteltyjen vähimmäisvaatimusten täyttymisen näkökulmasta.

Arvioinnissa nopean avun saantia arvioidaan vuorokauden eri ajankohtina, koska kiireellisiä pelastustoimen palveluita tuotetaan pelastustoimen päätoimisen ja sivutoimisen henkilöstön sekä sopimuspalokuntien yhteistyönä. Peruspalvelujen arvioinnissa selvitetään, onko järjestämismallilla vaikutuksia pelastustoimen nopean avun saantiin eri vuorokauden aikoina tai viikonloppuisin. Arvioinnissa selvitetään, miten pelastustoimen nopean avun saanti on toteutunut toimintavalmiusaikojen osalta.

Sisäministeriö on antanut pelastustoiminnan toimintavalmiuden suunnittelua varten ohjeen, jossa toimintavalmiusaikatavoitteet on määritelty riskiluokittain. Suomi on maantieteellisesti jaettu neliökilometrin (1 km x 1 km) suuruisiin ruutuihin, joille on etukäteen määritelty regressiomallin mukainen ruudun asukaslukuun, kerrosalaan sekä ruudussa tapahtuneiden onnettomuuksien määrään (pelastustehtävien määrä) perustuva riskiluokka. Pelastuslaitoksilla on mahdollisuus tarkemman analyysin perusteella nostaa riskiruudun riskiluokkaa, mikäli regressiomallilla ei tunnisteta riskiruudun onnettomuustyyppien tai -kohteiden synnyttämää riskiä. Riskiluokille ja niiden ruuduissa tapahtuville pelastustehtäville on asetettu saavutettavuuden osalta vähimmäis-

tavoiteajat (toimintavalmiusaikatavoite), joiden aikana ensimmäisen pelastusyksikön ja vähintään 1 + 3 vahvuisen pelastusryhmän tulee olla onnettomuuskohteessa hälytyksen saatuaan. Pelastusryhmälle asetettua toimintavalmiusaikaa kutsutaan pelastustoiminnan toimintavalmiusajaksi.

Toimintavalmiusajat on määritelty seuraavasti:

- **riskiluokassa 1** tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 6 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 11 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 13 minuuttia.
- **riskiluokassa 2** tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 10 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 14 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 16 minuuttia.
- **riskiluokassa 3** tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 20 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 22 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 24 minuuttia.
- **riskiluokan 4** asutuilla alueilla tehokas pelastustoiminta voi alkaa pidemmänkin ajan kuluessa kuin riskiluokissa 1–3. Jos pelastustoimintaa ei kyetä aloittamaan alle 40 minuutissa, on kyseisillä alueilla kiinnitettävä erityistä huomiota ihmisten omatoimiseen varautumiseen.

Toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa on myös määritelty pelastusryhmää suurempien muodostelmien vähimmäisvaatimukset sekä näiden toimintavalmiusaikatavoitteet. Tässä raportissa tarkastellaan saavutettavuutta vain ensilähdön ensimmäisen yksikön (pelastusryhmä) toimintavalmiusaikatavoitteiden osalta.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston alueella on muutamilla pelastustoimen alueilla tapahtunut eri vuorokauden ja viikonlopun ensilähdön ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajoissa merkittäviä muutoksia, verrattuna vuosien 2017–2020 keskiarvoon. Ensimmäisen yksikön päivälähtöjen (klo 6–16) toimintavalmiusajat ovat olleet vuonna 2021 ja vertailuvuosina 2017–2020 (keskiarvo) pääsääntöisesti parempia kuin ilta -ja viikonloppujen toimintavalmiusajat.

Päivälähtöjen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajoissa ei ole tapahtunut huomattavavia muutoksia, verrattuna vertailuvuosien 2017–2020 keskiarvoon. Tästä poikkeuksen tekevät Etelä-Karjalan pelastustoimen alue, jossa päivälähtöjen toimintavalmiusajat ovat lyhentyneet lähes puolella minuutilla sekä Kanta-Hämeen pelastustoimen alueella, jossa vastaavasti toimintavalmiusajat ovat kasvaneet lähes puolella minuutilla.

Arki-iltojen ja yön (klo 16–6) sekä viikonlopun ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajoissa ei myöskään ole tapahtunut huomattavia muutoksia, pois lukien Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson pelastustoimen alueet. Näillä pelastustoimen alueilla arki-iltojen ja yön sekä viikonlopun ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajat ovat lyhentyneet merkittävästi.

Taulukko 9.6.1.1. Pelastustoimen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikojen muutos pelastuslaitoksittain vuonna 2021 vertailtuna vuosien 2017–2020 keskiarvoon.

Pelastuslaitos	2021			2017-2020			Muutos	
-	Arkisin kello 16-6 ja viikonloput (min ja s)	Arkisin kello 6-16 (min ja s)	Päivälähdöt nopeampia (s)	Arkisin kello 16-6 ja viikonloput (min ja s)	Arkisin kello 6-16 (min ja s)	Päivälähdöt nopeampia (s)	Muutos (s) arkisin kello 16-6 ja viikonloput	Muutos (s) arkisin kello 6-16
Etelä-Karjala	09:31	08:52	39	09:51	09:19	32	-20	-27
Helsinki	06:37	06:38	-1	06:34	06:29	5	3	9
Itä-Uusimaa	09:41	08:59	42	09:36	09:01	35	5	-2
Kanta-Häme	09:57	09:58	-1	09:48	09:33	15	9	25
Keski-Uusimaa	08:03	07:58	5	07:59	07:47	12	4	11
Kymenlaakso	09:03	08:46	17	09:23	08:57	26	-20	-11
Länsi-Uusimaa	08:25	08:12	13	08:24	08:08	16	1	4
Päijät-Häme	09:30	09:01	29	09:16	09:01	15	14	0
Mikäli vertailuarvo sekuntia (s) on taulukossa positiivinen, päivälähtö on ollut nopeampi kuin arkisin kello 16-6 ja viikonloppuisin. Vastaavasti mikäli vertailuarvo on negatiivinen, on päivälähtö ollut hitaampi kuin arkisin kello 16-6 ja viikonloppuisin.								

Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutosta (henkilöstön määrä)?

Henkilöstöresurssien osalta arvioinnissa tarkastellaan pelastustoimen yksiköiden lähtövahvuuksia. Pelastustoimen yksiköiden lähtövahvuuksien osalta tarkastellaan vain sellaisia yksiköitä, jotka kykenevät itsenäiseen pelastustoimintaan vahvuudella 1+3, eikä tarkastelussa ei ole huomioitu sellaisia yksiköitä, joiden oletettu lähtövahvuus on alle 1+3.

Pelastuslaitosten välillä pelastustoimen yksiköiden lähtövahvuuksissa oli pieniä eroja päivälähtöjen ja muina aikoina tapahtuvien hälytysten aikana. Pelastuslaitoskohtaisesti tehdyssä tarkastelussa ei nouse esiin sivutoimisen ja sopimuspalokuntien päivälähtöihin liittyvät resurssiongelmat, mutta tarkemmassa tarkastelussa on havaittavissa merkittäviä paikallisia eroja ja puutteita lähtövahvuuksissa arkisin kello 06–16 välisenä ja muina aikoina tapahtuvien pelastustoimen tehtävien osalta.

Taulukko 9.7.1.1. Lähtövahvuuksien muutos pelastuslaitoksittain vuonna 2021 vertailtuna vuosien 2017–2020 keskiarvoon.

Pelastuslaitos	2021			2017-2020			Muutos	
-	Lähtö-vah-vuus arkisin kello 16-6 ja viikon-loppui-sin	Lähtö-vah-vuus arkisin kello 6-16	Päivä-läh-dössä pie-nempi vah-vuus	Lähtö-vah-vuus arkisin kello 16-6 ja viikon-loppui-sin	Lähtö-vah-vuus arkisin kello 6-16	Päivä-läh-dössä pie-nempi vah-vuus	Muutos (s) arki-sin kello 16-6 ja viikon-loppui-sin	Muu-tos (s) arkisin kello 6-16
Etelä-Karjala	3,5	3,5	0,1	3,9	3,6	0,3	-0,3	-0,1
Helsinki	4,7	4,6	0,1	5,1	4,9	0,2	-0,4	-0,3
Itä-Uusimaa	4,6	4,0	0,6	4,6	4,0	0,5	0,0	-0,1
Kanta-Häme	3,8	3,5	0,3	3,5	3,2	0,3	0,2	0,3
Keski-Uusimaa	3,8	3,9	0,0	3,9	3,8	0,1	-0,1	0,0
Kymenlaakso	3,9	3,7	0,2	4,0	3,8	0,2	-0,1	-0,1
Länsi-Uusimaa	4,1	3,9	0,2	4,2	4,0	0,1	-0,1	-0,1
Päijät-Häme	4,4	3,5	0,9	4,5	3,7	0,8	0,0	-0,2

Arviointiryhmä

Pelastustarkastaja Markku Kirvesniemi,
Etelä-Suomen aluehallintovirasto

Pelastusylitarkastaja Johannes Ketola,
Itä-Suomen aluehallintovirasto

Johtaja Ilkka Horelli,
Lounais-Suomen aluehallintovirasto

etunimi.sukunimi@avi.fi

Tietolähteet

Pelastuslaki (379/2011)

Pelastustoimen rekisteri- ja tilastointijärjestelmä PRONTO.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje: sisäasiainministeriön julkaisuja 21/2012

Kuvat ja taulukot

Taulukko 9.4.1.1. Pelastustoimen tehtävät kiireellisyyden mukaan vuosina 2018–2021

Taulukko 9.6.1.1. Pelastustoimen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikojen muutos pelastuslaitoksittain vuonna 2021 vertailtuna vuosien 2017–2020 keskiarvoon.

Taulukko 9.7.1.1. Lähtövahvuuksien muutos pelastuslaitoksittain vuonna 2021 vertailtuna vuosien 2017–2020 keskiarvoon.

Pelastustoimen nopean avun saanti

Itä-Suomen aluehallintovirasto

Sisällys – Pelastustoimen nopean avun saanti

Itä-Suomen aluehallintovirasto

Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset 34
Johdanto 35
Toimintaympäristö 35
Tiivistelmä 36
Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutosta? 37
Toimintavalmiusaika 37
Henkilöstön määrä 39
Arviointiryhmä 40
Tietolähteet 40
Kuvat ja taulukot 40

Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Peruspalvelujen alueellisessa arvioinnissa tarkastellaan pelastustoimen toimintavalmiusaikojen toteutumista ja henkilöstöresurssien käyttöä pelastuslaitoksittain. Arvioinnissa selvitetään pelastustoimen toimintavalmiutta arkisin kello 6 - 16 välisenä aikana ja muina aikoina. Arvioinnissa tarkastellaan toimintavalmiusaikojen toteutumista ja henkilöstöresurssien riittävyyttä eri aikoina.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa on asetettu pelastustoimen kiireellisille tehtäville toimintavalmiusaikatavoitteet. Pelastustoimen osalta vaikuttaa siltä, että osassa pelastuslaitoksia vaikuttaisi olevan päivälähtöihin liittyviä ongelmia, joka vaikuttaa riskiruutujen saavutettavuuteen toimintavalmiusaikatavoitteiden puitteissa. Vaikka koko Suomea koskevassa tarkastelussa toimintavalmiusaikatavoitteet saavutetaan pääsääntöisesti vuorokaudenajasta riippumatta, pelastuslaitoksissa on merkittäviä paikallisia eroja arkisin kello 6 - 16 välisenä aikana ja muina aikoina tapahtuvien hälytysten välillä.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje edellyttää, että kaikkiin kiireellisiin pelastustoimen tehtäviin tulee hälyttää vähintään pelastusryhmän kokoinen pelastustoimen muodostelma. Pienimmillään pelastusryhmän henkilömäärä on johtaja ja kolme muuta henkilöä. Koko Suomea koskevassa henkilöstöresurssien riittävyyttä koskevassa tarkastelussa arkisin kello 6 - 16 välillä keskimääräiset henkilöstöresurssit itsenäisesti pelastustoimintaan kykenevien pelastustoimen yksiköiden osalta eivät ole riittävät. Tarkastelussa ei kuitenkaan eroteta sitä, että tarvittava muodostelma voidaan koota useammasta pelastusyksiköstä. Arvioinnissa on havaittavissa kuitenkin viitteitä, että erityisesti kaupunkialueiden ulkopuolella, jossa pelastustoiminta on järjestetty pääsääntöisesti sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntatoiminnan turvin, arkisin tapahtuvien päivälähtöjen osalta henkilöstöresursseissa on puutteita. Kaupunkialueiden ulkopuolella on myös huomioitava, että mikäli pelastusryhmä kootaan useammasta pelastusyksiköstä, voivat ajoajat onnettomuuspaikalle muodostua pitkiksi.

Arvioinnissa havaittiin, että pelastustoimen toimintavalmiusaikojen toteutumisessa ja henkilöstöresursseissa on eroja niin sanottujen päivälähtöjen osalta. Tämä johtuu pelastustoimen palvelujen tuottamismallista, jossa kaupunkialueiden ulkopuolella pääsääntöisesti pelastustoimen palveluiden tuottamisesta vastaavat pelastustoimen sivutoiminen henkilöstö ja sopimuspalokunnat. Näiden palokuntien osalta toimintaan osallistuvat ovat arkisin töissä, eivätkä aina pysty osallistumaan hälytyksen saatuaan pelastustoimen tehtäviin. Pelastuslaitosten välillä on myös havaittavissa eroja.

Pelastuslaitosten tulisi tarkastella paikallisesti miten sivutoiminen henkilöstö ja sopimuspalokunnat pystyvät tuottamaan pelastustoimen palveluita arkipäivisin, jolloin toimintaan osallistuva henkilöstö on pääsääntöisesti päivätöissä. Pelastustoimen tulisi tarvittaessa kehittää toimintojaan niin, että pelastustoimen kiireelliset palvelut kyettäisiin turvaamaan arkipäivisin, mikäli paikallisesti havaitaan puutteita lähtövahvuuksissa.

Johdanto

Itä-Suomen aluehallintoviraston alueella on kolme pelastustoimen aluetta, joissa alueen kunnat yhdessä vastaavat pelastustoimen palveluiden järjestämisestä. Alueen pelastustoimella tulee olla pelastuslaitos, joka vastaa pelastustoimen palveluiden tuottamisesta alueellaan.

Voimassa olevan pelastuslain mukaan pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia, ja kunnat päättävät yhdessä pelastustoimen palvelutasosta alueellaan. Sisäministeriö ohjaa pelastustointa ja on antanut pelastustoimen palvelutason määrittämiseksi ohjeen pelastustoimen toimintavalmiuden suunnittelusta. Ohje asettaa vähimmäisvaatimukset pelastustoimen palvelutasolle. Peruspalvelujen arvioinnissa tarkastellaan, onko pelastustoimen palveluiden vähimmäisvaatimukset saavutettu ja miten pelastustoimen nopean avun palvelut ovat toteutuneet toimintavalmiusaikojen ja henkilöstöresurssien osalta.

Vuotta 2021 koskevassa peruspalvelujen alueellisessa arvioinnissa tarkastellaan toimintavalmiusaikatavoitteiden toteutumista riskiruuduittain ja henkilöstöresurssien käyttöä. Arvioinnissa näitä tarkastellaan vuorokauden aikojen ja viikonpäivien mukaan kahtena eri ajanjaksona:

- arkisin kello 6 - 16 välisenä aikana
- arkisin kello 16 - 6 välisenä aikana ja viikonloppuisin.

Arviointiasetelmassa huomioidaan näin pelastustoimen sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntien lähtövalmius arkisin, jotka ovat pääsääntöisesti päivätöissä eivätkä ole välttämättä yhtä hyvin käytettävissä pelastustoimen nopeaa apua vaativiin tehtäviin arkipäivisin.

Arvioinnissa on lähdetietoina käytetty pelastustoimen rekisteri- ja tilastojärjestelmään (PRONTO) koottuja kiireellisiin pelastustehtäviin ja niiden toimintavalmiusaikoihin ja henkilöstöresursseihin liittyviä tietoja. Arvioinneissa on tarkastelu ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikojen toteutumista kiireellisissä pelastustehtävissä.

Arvioinnissa päivälähdöllä tarkoitetaan pelastustoimen tehtäviä arkisin (maanantaista perjantaihin) kello 6 - 16 välillä.

Toimintaympäristö

Taulukossa 1 on tarkasteltu pelastustoimen tehtävien määrällistä kehitystä vuosien 2018 - 2021 välisenä aikana siten, että vuosien 2018 - 2020 tehtävämäärästä on laskettu keskiarvo. Kaikkien kiireellisyysluokkien tehtävien lukumäärä yhteensä on kasvanut tarkasteluajanjaksolla kaikilla Itä-Suomen alueen pelastustoimen alueilla noin sadalla tehtävällä. Etelä-Savossa ja Pohjois-Karjalassa nousu oli 3 %, Pohjois-Savossa 2 %. Vuonna 2021 pelastuslaitosten alueiden yhteenlaskettu tehtävien lukumäärä oli 10 346.

Taulukko 9.4.2.1. Pelastustoimen tehtävät kiireellisyyden mukaan vuosina 2018 - 2021

Tehtävätyyppi	Vuosi	Etelä-Savo	Pohjois-Karjala	Pohjois-Savo
		Tehtävät yhteensä		
Kaikkien kiireellisyysluokkien tehtävät	Vuosien 2018-2020 k.a.	2 938	2 821	4 328
	Vuosi 2021	3 009	2 911	4 426
Kiireelliset tehtävät	Vuosien 2018-2020 k.a.	1 681	1 568	2 585
	Vuosi 2021	1 596	1 624	2 532
Kiireettömät tehtävät	Vuosien 2018-2020 k.a.	1 257	1 253	1 743
	Vuosi 2021	1 413	1 287	1 894

Lähde: Pronto

Tehtävien kokonaismäärän kasvu on Etelä-Savossa ja Pohjois-Savossa johtunut kiireettömien tehtävien lukumäärän kasvusta. Kasvua oli noin 150 tehtävää. Näillä pelastustoimen alueilla kiireellisten tehtävien määrä laski noin 50 tehtävällä. Pohjois-Karjalassa kasvua oli tasaisesti sekä kiireellisissä tehtävissä että kiireettömissä tehtävissä (Taulukko 9.4.2.1.).

Tiivistelmä

Itä-Suomen aluehallintoviraston alueella on kolme pelastustoimen aluetta, joissa alueen kunnat yhdessä vastaavat pelastustoimen palveluiden järjestämisestä. Alueen pelastustoimella tulee olla pelastuslaitos, joka vastaa pelastustoimen palveluiden tuottamisesta alueellaan.

Vuotta 2021 koskevassa peruspalvelujen alueellisessa arvioinnissa tarkastellaan toimintavalmiusaikatavoitteiden toteutumista riskiruuduittain ja henkilöstöresurssien käyttöä. Arvioinnissa näitä tarkastellaan vuorokauden aikojen ja viikonpäivien mukaan kahtena eri ajanjaksona:

- arkisin kello 6 - 16 välisenä aikana
- arkisin kello 16 - 6 välisenä aikana ja viikonloppuisin.

Arviointiasetelmassa huomioidaan näin pelastustoimen sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntien lähtövalmius arkisin, jotka ovat pääsääntöisesti päivätöissä eivätkä ole välttämättä yhtä hyvin käytettävissä pelastustoimen nopeaa apua vaativiin tehtäviin arkipäivisin.

Pelastustoimen osalta vaikuttaa siltä, että pelastuslaitoksissa vaikuttaisi olevan päivälähtöihin liittyviä paikallisia ongelmia, joka vaikuttavat paikallisesti riskiruutujen saavutettavuuteen toimintavalmiusaikatavoitteiden puitteissa.

Henkilöstöresurssien riittävyyttä koskevassa tarkastelussa arkisin kello 6 - 16 välillä keskimääräiset henkilöstöresurssit itsenäisesti pelastustoimintaan kykenevien pelastustoimen yksiköiden osalta eivät ole kaikilta osin riittävät. Tarkastelussa ei kuitenkaan eroteta sitä, että tarvittava muodostelma voidaan koota useammasta pelastusyksiköstä. Tarkemmassa tarkastelussa on havaittavissa kuitenkin viitteitä, että erityisesti kaupunkialueiden ulkopuolella, jossa pelastustoiminta on järjestetty pääsääntöisesti sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntatoiminnan turvin, arkisin tapahtuvien päivälähtöjen osalta henkilöstöresursseissa on paikallisia puutteita.

Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutosta?

Toimintavalmiusaikojen osalta:
Tilanne arkisin kello 6 - 16 ja kello 16 - 6 sekä viikonloppuisin.

Henkilöstöresurssin käyttö:
Tilanne arkisin kello 6 - 16 ja kello 16 - 6 sekä viikonloppuisin.

Peruspalvelujen alueellisessa arvioinnissa tarkastellaan pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuuden muutosta valtakunnallisesti määriteltyjen vähimmäisvaatimusten täyttymisen näkökulmasta.

Arvioinnissa nopean avun saantia arvioidaan vuorokauden eri ajankohtina, koska kiireellisiä pelastustoimen palveluita tuotetaan pelastustoimen päätoimisen ja sivutoimisen henkilöstön sekä sopimuspalokuntien yhteistyönä. Peruspalvelujen arvioinnissa selvitetään, onko järjestämismallilla vaikutuksia pelastustoimen nopean avun saantiin eri vuorokauden aikoina tai viikonloppuisin. Arvioinnissa selvitetään, miten pelastustoimen nopean avun saanti on toteutunut toimintavalmiusaikojen ja henkilöstöresurssien osalta.

Päivälähdöllä tarkoitetaan arkisin (maanantaista perjantaihin) kello 6 - 16 välillä tapahtuneita pelastustoimen tehtäviä.

Toimintavalmiusaika

Sisäministeriö on antanut pelastustoimen toimintavalmiuden suunnittelua koskevan ohjeen, jossa on toimintavalmiusaikatavoitteet ovat määritelty riskiluokittain. Suomi on maantieteellisesti jaettu neliökilometrin (1 km x 1 km) suuruisiin ruutuihin, joille on etukäteen määritelty regressiomallin mukainen ruudun asukaslukuun, kerrosalaan sekä ruudussa tapahtuneiden onnettomuuksien määrään (pelastustehtävien määrä) perustuva riskiluokka. Pelastuslaitoksilla on mahdollisuus myös nostaa tarkemman analyysin perusteella nostaa riskiluokkaa, mikäli regressiomallilla ei tunnisteta riskiruudun onnettomuustyyppien tai -kohteiden synnyttämää riskiä. Riskiluokille ja niiden ruuduissa tapahtuville pelastustehtäville on asetettu saavutettavuuden osalta vähim-

mäistavoiteajat (toimintavalmiusaikatavoite), joiden aikana ensimmäisen pelastusyksikön ja vähintään 1 + 3-vahvuisen pelastusryhmän tulee olla onnettomuuskohteessa hälytyksen saatuaan. Pelastusryhmälle asetettua toimintavalmiusaikaa kutsutaan pelastustoiminnan toimintavalmiusajaksi.

Toimintavalmiusajat on määritelty seuraavasti:

- 1 riskiluokassa tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 6 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 11 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 13 minuuttia.
- 2 riskiluokassa tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 10 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 14 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 16 minuuttia.
- 3 riskiluokassa tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 20 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 22 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 24 minuuttia.
- 4 riskiluokan asutuilla alueilla tehokas pelastustoiminta voi alkaa pidemmänkin ajan kuluessa kuin I - III riskiluokissa. Jos pelastustoimintaa ei kyetä aloittamaan alle 40 minuutissa, on kyseisillä alueilla kiinnitettävä erityistä huomiota ihmisten omatoimiseen varautumiseen.

Toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa on myös määritelty pelastusryhmää suurempien muodostelmien vähimmäisvaatimukset sekä näiden toimintavalmiusaikatavoitteet. Tässä raportissa tarkastellaan saavutettavuutta vain ensimmäisen yksikön (pelastusryhmä) toimintavalmiusaikatavoitteiden osalta.

Itä-Suomen aluehallintoviraston alueella ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajat ovat muuttuneet kohtalaisesti verrattuna vuosien 2017 - 2020 keskiarvoon. Taulukossa 9.4.2.1. on esitetty pelastustoimen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajat vuonna 2021 arkisin kello 6 - 16 välisenä aikana ja muina aikoina sekä vertailtu ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajan muutosta vuosien 2017-2020 keskiarvoon.

Vertailtaessa vuoden 2021 päivälähtöjen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikoja vuosien 2017 - 2020 keskiarvoon, ovat ensimmäisen yksikön päivälähtöjen toimintavalmiusajat hieman parantuneet Pohjois-Savossa ja Etelä-Savossa. Pohjois-Karjalassa päivälähtöjen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajat 2021 ovat hidastuneet 25 sekuntia verrattuna 2017 - 2020 keskiarvoon. (Taulukko 9.6.2.1.).

Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajoissa päivälähdöt ovat pelastuslaitoksittain tarkasteltuna Itä-Suomen alueella selkeästi muita aikoja nopeampia. Kuitenkin kaikilla alueen pelastuslaitoksilla on myös alueita, joissa päivälähdöt ovat hitaampia verrattuna muihin aikoihin. Näin on erityisesti kaupunkialueiden ulkopuolella, jossa pelastustoiminta on järjestetty pääsääntöisesti sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntatoiminnan turvin.

Taulukko 9.6.2.1. Pelastustoimen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikojen muutos pelastuslaitoksittain vuonna 2021 vertailtuna vuosien 2017 - 2020 keskiarvoon

	2021			2017-2020			Muutos	
Pelastuslaitos	Arkisin kello 16-6 ja viikonloput (min ja s)	Arkisin kello 6-16 (min ja s)	Päivälähdöt nopeampia (s)	Arkisin kello 16-6 ja viikonloput (min ja s)	Arkisin kello 6-16 (min ja s)	Päivälähdöt nopeampia (s)	Muutos (s) arkisin kello 16-6 ja viikonloput	Muutos (s) arkisin kello 6-16
Etelä-Savon pelastuslaitos	13:37	11:44	113	13:42	12:49	53	-5	-65
Pohjois-Karjalan pelastuslaitos	13:53	11:15	158	13:28	11:21	128	25	-5
Pohjois-Savon pelastuslaitos	11:40	10:24	76	11:54	10:34	80	-14	-11

Mikäli vertailuarvo sekuntia (s) on taulukossa positiivinen, päivälähtö on ollut nopeampi kuin arkisin kello 16 - 6 ja viikonloppuisin. Vastaavasti mikäli vertailuarvo on negatiivinen, on päivälähtö ollut hitaampi kuin arkisin kello 16 - 6 ja viikonloppuisin.

Henkilöstön määrä

Taulukko 9.7.2.1. Lähtövahvuuksien muutos pelastuslaitoksittain vuonna 2021 vertailtuna vuosien 2017 - 2020 keskiarvoon.

	2021			**2017-2020**			**Muutos**	
Pelastuslaitos	Lähtövahvuus arkisin kello 16-6 ja viikonloppuisin	Lähtövahvuus arkisin kello 6- 16	Päivälähdössä pienempi vahvuus	Lähtövahvuus arkisin kello 16-6 ja viikonloppuisin	Lähtövahvuus arkisin kello 6- 16	Päivälähdössä pienempi vahvuus	Muutos (s) arkisin kello 16-6 ja viikonloppuisin	Muutos (s) arkisin kello 6- 16
Etelä-Savon pelastuslaitos	3,7	3,2	0,5	4,0	3,5	0,4	-0,3	-0,3
Pohjois-Karjalan pelastuslaitos	3,1	3,1	0,1	3,2	2,9	0,3	-0,1	0,1
Pohjois-Savon pelastuslaitos	4,0	3,8	0,2	4,1	3,8	0,3	-0,1	0,0

Henkilöstöresurssien osalta arvioinnissa tarkastellaan pelastustoimen yksiköiden lähtövahvuuksia. Pelastustoimen yksiköiden lähtövahvuuksien osalta tarkastellaan vain sellaisia yksiköitä, jotka kykenevät itsenäiseen pelastustoimintaan vahvuudella 1 + 3, eikä tarkastelussa ei ole huomioitu sellaisia yksiköitä, joiden oletettu lähtövahvuus on alle 1 + 3.

Pelastuslaitosten välillä pelastustoimen yksiköiden lähtövahvuuksissa oli merkittäviä eroja päivälähtöjen ja muina aikoina tapahtuvien hälytysten aikana. Pelastuslaitoskohtaisesti tehdyssä tarkastelussa ei nouse merkittävästi esiin sivutoimisen ja sopimuspalokuntien päivälähtöihin liittyvät henkilöstöongelmat, mutta tarkemmassa tarkastelussa on havaittavissa merkittäviä paikallisia eroja ja puutteita lähtövahvuuksissa arkisin kello 6 - 16 välisenä ja muina aikoina tapahtuvien pelastustoimen tehtävien osalta. (Taulukko 9.7.2.1.)

Arviointiryhmä

Pelastusylitarkastaja Johannes Ketola, Itä-Suomen aluehallintovirasto
etunimi.sukunimi@avi.fi

Tietolähteet

Pelastuslaki (379/2011)

Pelastustoimen rekisteri- ja tilastointijärjestelmä PRONTO.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje: sisäasiainministeriön julkaisuja 21/2012.

Kuvat ja taulukot

Taulukko 9.4.2.1. Pelastustoimen tehtävät kiireellisyyden mukaan vuosina 2018 - 2021

Taulukko 9.6.2.1. Pelastustoimen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikojen muutos pelastuslaitoksittain vuonna 2021 vertailtuna vuosien 2017 - 2020 keskiarvoon.

Taulukko 9.7.2.1. Lähtövahvuuksien muutos pelastuslaitoksittain vuonna 2021 vertailtuna vuosien 2017 - 2020 keskiarvoon.

Pelastustoimen nopean avun saanti

Lapin aluehallintovirasto

Sisällys – Pelastustoimen nopean avun saanti

Lapin aluehallintovirasto

Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset 43
Johdanto 44
Toimintaympäristö 44
Tiivistelmä 45
Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutosta, ... 46
Toimintavalmiusaika 46
Henkilöstön määrä 48
Arviointiryhmä 49
Tietolähteet 49
Kuvat ja taulukot 49

Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Peruspalvelujen alueellisessa arvioinnissa tarkastellaan pelastustoimen toimintavalmiusaikojen toteutumista ja henkilöstöresurssien käyttöä pelastuslaitoksittain. Arvioinnissa selvitetään pelastustoimen toimintavalmiutta arkisin kello 06-16 välisenä aikana ja muina aikoina. Arvioinnissa tarkastellaan toimintavalmiusaikojen toteutumista ja henkilöstöresurssien riittävyyttä eri aikoina.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa on asetettu pelastustoimen kiireellisille tehtäville toimintavalmiusaikatavoitteet. Pelastustoimen osalta vaikuttaa siltä, että osassa pelastuslaitoksia vaikuttaisi olevan päivälähtöihin liittyviä ongelmia, joka vaikuttaa riskiruutujen saavutettavuuteen toimintavalmiusaikatavoitteiden puitteissa. Vaikka koko Suomea koskevassa tarkastelussa toimintavalmiusaikatavoitteet saavutetaan pääsääntöisesti vuorokaudenajasta riippumatta, pelastuslaitoksissa on merkittäviä paikallisia eroja arkisin kello 06-16 välisenä aikana ja muina aikoina tapahtuvien hälytysten välillä.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje edellyttää, että kaikkiin kiireellisiin pelastustoimen tehtäviin tulee hälyttää vähintään pelastusryhmän kokoinen pelastustoimen muodostelma. Pienimmillään pelastusryhmän henkilömäärä on johtaja ja kolme muuta henkilöä. Koko Suomea koskevassa henkilöstöresurssien riittävyyttä koskevassa tarkastelussa arkisin kello 06-16 välillä keskimääräiset henkilöstöresurssit itsenäisesti pelastustoimintaan kykenevien pelastustoimen yksiköiden osalta eivät ole riittävät. Tarkastelussa ei kuitenkaan eroteta sitä, että tarvittava muodostelma voidaan koota useammasta pelastusyksiköstä. Arvioinnissa on havaittavissa kuitenkin viitteitä, että erityisesti kaupunkialueiden ulkopuolella, jossa pelastustoiminta on järjestetty pääsääntöisesti sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntatoiminnan turvin, arkisin tapahtuvien päivälähtöjen osalta henkilöstöresursseissa on puutteita. Kaupunkialueiden ulkopuolella on myös huomioitava, että mikäli pelastusryhmä kootaan useammasta pelastusyksiköstä, voivat ajoajat onnettomuuspaikalle muodostua pitkiksi.

Arvioinnissa havaittiin, että pelastustoimen toimintavalmiusaikojen toteutumisessa ja henkilöstöresursseissa on eroja niin sanottujen päivälähtöjen osalta. Tämä johtuu pelastustoimen palvelujen tuottamismallista, jossa kaupunkialueiden ulkopuolella pääsääntöisesti pelastustoimen palveluiden tuottamisesta vastaavat pelastustoimen sivutoiminen henkilöstö ja sopimuspalokunnat. Näiden palokuntien osalta toimintaan osallistuvat ovat arkisin töissä, eivätkä aina pysty osallistumaan hälytyksen saatuaan pelastustoimen tehtäviin. Pelastuslaitosten välillä on myös havaittavissa eroja.

Pelastuslaitosten tulisi tarkastella paikallisesti miten sivutoiminen henkilöstö ja sopimuspalokunnat pystyvät tuottamaan pelastustoimen palveluita arkipäivisin, jolloin toimintaan osallistuva henkilöstö on pääsääntöisesti päivätöissä. Pelastustoimen tulisi tarvittaessa kehittää toimintojaan niin, että pelastustoimen kiireelliset palvelut kyettäisiin turvaamaan arkipäivisin, mikäli paikallisesti havaitaan puutteita lähtövahvuuksissa.

Johdanto

Lapin aluehallintoviraston alueella on yksi pelastustoimen alue, Lapin pelastusalue. Lapin pelastustoimen alueen kunnat yhdessä vastaavat pelastustoimen palveluiden järjestämisestä. Alueen pelastustoimella tulee olla pelastuslaitos, joka vastaa pelastustoimen palveluiden tuottamisesta alueellaan.

Voimassa olevan pelastuslain mukaan pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia, ja kunnat päättävät yhdessä pelastustoimen palvelutasosta alueellaan. Sisäministeriö ohjaa pelastustointa ja se on antanut pelastustoimen palvelutason määrittämiseksi ohjeen pelastustoimen toimintavalmiuden suunnittelusta. Ohje asettaa vähimmäisvaatimukset pelastustoimen palvelutasolle. Peruspalvelujen arvioinnissa tarkastellaan, onko pelastustoimen palveluiden vähimmäisvaatimukset saavutettu ja miten pelastustoimen nopean avun palvelut ovat toteutuneet toimintavalmiusaikojen ja henkilöstöresurssien osalta.

Vuotta 2021 koskevassa peruspalvelujen alueellisessa arvioinnissa tarkastellaan toimintavalmiusaikatavoitteiden toteutumista riskiruuduittain ja henkilöstöresurssien käyttöä. Arvioinnissa näitä tarkastellaan vuorokauden aikojen ja viikonpäivien mukaan kahtena eri ajanjaksona:

- arkisin kello 06-16 välisenä aikana
- arkisin kello 16-06 välisenä aikana ja viikonloppuisin.

Arviointiasetelmassa huomioidaan näin pelastustoimen sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntien lähtövalmius arkisin, jotka ovat pääsääntöisesti päivätöissä eivätkä ole välttämättä yhtä hyvin käytettävissä pelastustoimen nopeaa apua vaativiin tehtäviin arkipäivisin.

Arvioinnissa on lähdetietoina käytetty pelastustoimen rekisteri- ja tilastojärjestelmään (PRONTO) koottuja kiireellisiin pelastustehtäviin ja niiden toimintavalmiusaikoihin ja henkilöstöresursseihin liittyviä tietoja. Arvioinneissa on tarkastelu ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikojen toteutumista kiireellisissä pelastustehtävissä.

Arvioinnissa päivälähdöllä tarkoitetaan pelastustoimen tehtäviä arkisin (maanantaista perjantaihin) kello 06-16 välillä.

Toimintaympäristö

Vuonna 2021 kaikkien Lapin pelastustoimen tehtävien yhteenlaskettu lukumäärä oli 3 660 tehtävää. Kaikkien kiireellisyysluokkien tehtävien lukumäärä on vuonna 2021 ollut noin 3 % pienempi (132 tehtävää) kuin vuosinen 2018–2020 keskiarvo. Myös kiireellisten tehtävien lukumäärä on vuonna 2021 ollut noin 11 % (285 tehtävää) pienempi kuin vuosien 2018–2020 keskiarvo. Kiireettömien tehtävien määrä vuonna 2021 suhteessa vuosien 2018–2020 kesiarvoon on kasvanut 11 % (153 tehtävää).

Taulukossa 9.4.3.1. on tarkasteltu pelastustoimen tehtävien määrällistä kehitystä vuosien 2018–2021 välisenä aikana siten, että vuosien 2018–2020 tehtävämäärästä on laskettu keskiarvo.

Taulukko 9.4.3.1. Pelastustoimen tehtävät kiireellisyyden mukaan vuosina 2018 - 2021

Tehtävätyyppi	Vuosi	Lappi Tehtävät yhteensä
Kaikkien kiireellisyysluokkien tehtävät	Vuosien 2018-2020 k.a.	3 792
	Vuosi 2021	3 660
Kiireelliset tehtävät	Vuosien 2018-2020 k.a.	2 528
	Vuosi 2021	2 243
Kiireettömät tehtävät	Vuosien 2018-2020 k.a.	1 264
	Vuosi 2021	1 417

Lähde: Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto Pronto

Tiivistelmä

Lapin aluehallintoviraston alueella on yksi pelastustoimen alue, Lapin pelastustoimialue. Pelastusalueen kunnat yhdessä vastaavat pelastustoimen palveluiden järjestämisestä. Alueen pelastustoimella tulee olla pelastuslaitos, joka vastaa pelastustoimen palveluiden tuottamisesta alueellaan.

Vuotta 2021 koskevassa peruspalvelujen alueellisessa arvioinnissa tarkastellaan toimintavalmiusaikatavoitteiden toteutumista riskiruuduittain ja henkilöstöresurssien käyttöä. Arvioinnissa näitä tarkastellaan vuorokauden aikojen ja viikonpäivien mukaan kahtena eri ajanjaksona:

- arkisin kello 06-16 välisenä aikana
- arkisin kello 16-06 välisenä aikana ja viikonloppuisin.

Arviointiasetelmassa huomioidaan näin pelastustoimen sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntien lähtövalmius arkisin. Näiden henkilöstö on pääsääntöisesti päivätöissä eikä ole välttämättä yhtä hyvin käytettävissä pelastustoimen nopeaa apua vaativiin tehtäviin arkipäivisin.

Lapin kaupungeissa, joissa palokunta on välittömässä valmiudessa, ei vaikuta olevan suuria toimintavalmiusaikoihin liittyviä ongelmia. Verrattaessa vuoden 2021 pelastustoimen toimintavalmiusaikoja vuosien 2017–2020 toimintavalmiusaikojen keskiarvoon havaitaan, että Lapin pelastustoimen ensimmäisen yksikön keskimääräiset toimintavalmiusajat kello 16–06 ja viikonloppuisin ovat parantuneet, mutta arkisin kello 06–16 huonontuneet.

Henkilöstöresurssien riittävyyttä koskevassa tarkastelussa arkisin kello 06-16 välillä ja virka-ajan ulkopuolella kello 16–06 sekä viikonloppuisin keskimääräiset henkilöstö-

resurssit itsenäisesti pelastustoimintaan kykenevien pelastustoimen yksiköiden osalta eivät pääsääntöisesti ole riittävät. Tarkastelussa ei kuitenkaan eroteta sitä, että tarvittava muodostelma voidaan koota useammasta pelastusyksiköstä. Maaseutualueella, jossa pelastustoiminta on järjestetty pääsääntöisesti sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntatoiminnan turvin, henkilöstöresursseissa, pelastustoimen kiireellisissä hälytystehtävissä, on puutteita kaikkina vuorokaudenaikoina.

Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutosta?

Toimintavalmiusaikojen osalta:
Tilanne arkisin kello 06-16 ja kello 16-06 sekä viikonloppuisin.

Henkilöstöresurssin käyttö:
Tilanne arkisin kello 06-16 ja kello 16-06 sekä viikonloppuisin.

Peruspalvelujen alueellisessa arvioinnissa tarkastellaan pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuuden muutosta valtakunnallisesti määriteltyjen vähimmäisvaatimusten täyttymisen näkökulmasta.

Arvioinnissa nopean avun saantia arvioidaan vuorokauden eri ajankohtina, koska kiireellisiä pelastustoimen palveluita tuotetaan pelastustoimen päätoimisen ja sivutoimisen henkilöstön sekä sopimuspalokuntien yhteistyönä. Peruspalvelujen arvioinnissa selvitetään, onko järjestämismallilla vaikutuksia pelastustoimen nopean avun saantiin eri vuorokauden aikoina tai viikonloppuisin. Arvioinnissa selvitetään, miten pelastustoimen nopean avun saanti on toteutunut toimintavalmiusaikojen ja henkilöstöresurssien osalta

Päivälähdöllä tarkoitetaan arkisin kello 06-16 välillä tapahtuneita pelastustoimen tehtäviä.

Toimintavalmiusaika

Sisäministeriö on antanut pelastustoimen toimintavalmiuden suunnittelua koskevan ohjeen, jossa toimintavalmiusaikatavoitteet ovat määritelty riskiluokittain. Suomi on maantieteellisesti jaettu neliökilometrin (1 km x 1 km) suuruisiin ruutuihin, joille on etukäteen määritelty regressiomallin mukainen ruudun asukaslukuun, kerrosalaan sekä ruudussa tapahtuneiden onnettomuuksien määrään (pelastustehtävien määrä) perustuva riskiluokka. Pelastuslaitoksilla on mahdollisuus tarkemman analyysin perusteella nostaa riskiluokkaa, mikäli regressiomallilla ei tunnisteta riskiruudun onnettomuustyyppien tai -kohteiden synnyttämää riskiä. Riskiluokille ja niiden ruuduissa tapahtuville pelastustehtäville on asetettu saavutettavuuden osalta vähimmäistavoiteajat (toimintavalmiusaikatavoite), joiden aikana ensimmäisen pelastusyksikön ja vähintään 1 + 3 -vahvuisen pelastusryhmän tulee olla onnettomuuskohteessa hälytyksen saatuaan. Pelastusryhmälle asetettua toimintavalmiusaikaa kutsutaan pelastustoiminnan toimintavalmiusajaksi.

Toimintavalmiusajat on määritelty seuraavasti:

- **1 riskiluokassa tavoitteena on**, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 6 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoit-

teena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 11 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 13 minuuttia.

- **2 riskiluokassa tavoitteena on**, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 10 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 14 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 16 minuuttia.
- **3 riskiluokassa tavoitteena on**, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 20 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 22 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 24 minuuttia.
- **4 riskiluokan asutuilla alueilla** tehokas pelastustoiminta voi alkaa pidemmänkin ajan kuluessa kuin I – III riskiluokissa. Jos pelastustoimintaa ei kyetä aloittamaan alle 40 minuutissa, on kyseisillä alueilla kiinnitettävä erityistä huomiota ihmisten omatoimiseen varautumiseen.

Toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa on myös määritelty pelastusryhmää suurempien muodostelmien vähimmäisvaatimukset sekä näiden toimintavalmiusaikatavoitteet. Tässä raportissa tarkastellaan saavutettavuutta vain ensimmäisen yksikön (pelastusryhmä) toimintavalmiusaikatavoitteiden osalta.

Taulukossa 9.6.3.1. on esitetty pelastustoimen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajat vuonna 2021 arkisin kello 06-16 välisenä aikana ja muina aikoina sekä vertailtu ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajan muutosta vuosien 2017–2020 keskiarvoon.

Taulukko 9.6.3.1. Pelastustoimen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikojen muutos pelastuslaitoksittain vuonna 2021 vertailtuna vuosien 2017–2020 keskiarvoon.

Pelastuslaitos	2021			2017-2020			Muutos	
-	Arkisin kello 16-6 ja viikonloput (min ja s)	Arkisin kello 6-16 (min ja s)	Päivälähdöt nopeampia (s)	Arkisin kello 16-6 ja viikonloput (min ja s)	Arkisin kello 6-16 (min ja s)	Päivälähdöt nopeampia (s)	Muutos (s) arkisin kello 16-6 ja viikonloput	Muutos (s) arkisin kello 6-16
Lapin pelastuslaitos	13:58	14:15	-17	14:12	13:39	33	-13	36

Mikäli vertailuarvo sekuntia (s) on taulukossa positiivinen, päivälähtö on ollut nopeampi kuin arkisin kello 16-6 ja viikonloppuisin. Vastaavasti mikäli vertailuarvo on negatiivinen, on päivälähtö ollut hitaampi kuin arkisin kello 16-6 ja viikonloppuisin.
Lähde: Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO

Vertailtaessa Lapin pelastuslaitoksen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikoja vuonna 2021 vuosien 2017–2020 keskiarvoon havaitaan, että ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajat ovat päivälähtöjen osalta lyhentyneet ja virka-ajan ulkopuolella sekä viikonloppuisin pidentyneet. Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajat ovat pidentyneet vuonna 2021 arkisin kello 16–06 ja viikonloppuisin keskimäärin 13 se-

kuntia. Arkisin kello 06-16 tapahtuvien ns. päivälähtöjen osalta ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajat vuonna 2021 ovat nopeutuneet keksimäärin 36 sekuntia. (Taulukko 9.6.3.1.).

Tarkasteltaessa ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikoja havaitaan, että kuntien välillä on suuria eroja. Lapin kaupunkikunnissa, joissa pelastuslaitos on välittömässä valmiudessa, on päivälähdön toimintavalmiusaika lyhyempi kuin kunnissa, joissa pelastustoimen lähtövalmius perustuu pääosin sopimuspalokuntiin. Joissakin Lapin harva-alueen kunnissa toimintavalmiusajat sekä virka-aikana että virka-ajan ulkopuolella ja viikonloppuisin ovat vuonna 2021 pidentyneet suhteessa vuosien 2017–2020 keskiarvoon merkittävästi.

Henkilöstön määrä

Taulukko 9.6.3.2. Lähtövahvuuksien muutos pelastuslaitoksittain vuonna 2021 vertailtuna vuosien 2017-2020 keskiarvoon.

Pelastuslaitos	2021			2017-2020			Muutos	
-	Lähtö-vahvuus arkisin kello 16-6 ja viikon-loppuisin	Lähtö-vah-vuus arkisin kello 6-16	Päivä-lähdös-sä pie-nempi vah-vuus	Lähtö-vahvuus arkisin kello 16-6 ja viikon-loppuisin	Lähtö-vah-vuus arkisin kello 6-16	Päivä-lähdös-sä pie-nempi vahvuus	Muutos (s) arki-sin kello 16-6 ja viikon-loppuisin	Muu-tos (s) arkisin kello 6-16
Lapin pelastuslaitos	2,8	2,6	0,2	3,3	3,1	0,3	-0,5	-0,4

Lähde: Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO

Henkilöstöresurssien osalta arvioinnissa tarkastellaan pelastustoimen yksiköiden lähtövahvuuksia. Pelastustoimen yksiköiden lähtövahvuuksien osalta tarkastellaan vain sellaisia yksiköitä, jotka kykenevät itsenäiseen pelastustoimintaan vahvuudella 1+3, eikä tarkastelussa ei ole huomioitu sellaisia yksiköitä, joiden oletettu lähtövahvuus on alle 1+3..

Lapin pelastuslaitoksen pelastustoimen kiireellisten hälytystehtävien keskimääräiset lähtövahvuudet vuonna 2021 olivat kansallisessa vertailussa pienimmät. Arkisin, virka-aikana kello 06-16 lähtövahvuus oli keskimäärin 2,6 henkilöä ja virka-ajan ulkopuolella sekä viikonloppuisin 2,8 henkilöä. Virka-ajan ulkopuolella ja viikonlopuilla lähtövahvuus oli keksimäärin 0,2 henkilöä suurempi, kuin arkisin kello 06-16.

Vertailtaessa vuoden 2021 lähtövahvuuksia vuosien 2017-2020 keskiarvoon voidaan todeta, että Lapin pelastuslaitoksen pelastustoimen kiireellisten hälytystehtävien keskimääräiset lähtövahvuudet ovat pienentyneet, seurantajaksoon verrattuna, sekä arkisin kello 06-16 että virka-ajan ulkopuolella kello 16-06 ja viikonloppuisin 0,5 henkilöllä.

Arviointiryhmä

Pelastusylitarkastaja Johannes Ketola,
Itä-Suomen aluehallintovirasto
etunimi.sukunimi@avi.fi

Tietolähteet

Pelastuslaki (379/2011)

Pelastustoimen rekisteri- ja tilastointijärjestelmä PRONTO.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje: sisäasiainministeriön julkaisuja 21/2012.

Kuvat ja taulukot

Taulukko 9.4.3.1. Pelastustoimen tehtävät kiireellisyyden mukaan vuosina 2018–2021.

Taulukko 9.6.3.1. Pelastustoimen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikojen muutos pelastuslaitoksittain vuonna 2021 vertailtuna vuosien 2017-2020 keskiarvoon.

Taulukko 9.6.3.2. Lähtövahvuuksien muutos pelastuslaitoksittain vuonna 2021 vertailtuna vuosien 2017-2020 keskiarvoon.

Pelastustoimen nopean avun saanti

Lounais-Suomen aluehallintovirasto

Sisällys – Pelastustoimen nopean avun saanti

Lounais-Suomen aluehallintovirasto

Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset 52
Arviointiasetelma 53
Johdanto 53
Toimintaympäristö 53
Tiivistelmä 54
Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutos, (toimintavalmiusaika)? 55
Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutos, (henkilöstön määrä)? 56
Arviointiryhmä 57
Tietolähteet 57
Kuvat ja taulukot 58

Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Johtopäätökset

Peruspalvelujen alueellisessa arvioinnissa tarkastellaan pelastustoimen toimintavalmiusaikojen toteutumista ja henkilöstöresurssien käyttöä pelastuslaitoksittain. Arvioinnissa selvitetään pelastustoimen toimintavalmiutta arkisin kello 6 - 16 välisenä aikana ja muina aikoina. Arvioinnissa tarkastellaan toimintavalmiusaikojen toteutumista ja henkilöstöresurssien riittävyyttä eri aikoina.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa on asetettu pelastustoimen kiireellisille tehtäville toimintavalmiusaikatavoitteet. Pelastustoimen osalta vaikuttaa siltä, että osassa pelastuslaitoksia vaikuttaisi olevan päivälähtöihin liittyviä ongelmia, joka vaikuttaa riskiruutujen saavutettavuuteen toimintavalmiusaikatavoitteiden puitteissa. Vaikka koko Suomea koskevassa tarkastelussa toimintavalmiusaikatavoitteet saavutetaan pääsääntöisesti vuorokaudenajasta riippumatta, pelastuslaitoksissa on merkittäviä paikallisia eroja arkisin kello 6 - 16 välisenä aikana ja muina aikoina tapahtuvien hälytysten välillä.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje edellyttää, että kaikkiin kiireellisiin pelastustoimen tehtäviin tulee hälyttää vähintään pelastusryhmän kokoinen pelastustoimen muodostelma. Pienimmillään pelastusryhmän henkilömäärä on johtaja ja kolme muuta henkilöä. Koko Suomea koskevassa henkilöstöresurssien riittävyyttä koskevassa tarkastelussa arkisin kello 6 - 16 välillä keskimääräiset henkilöstöresurssit itsenäisesti pelastustoimintaan kykenevien pelastustoimen yksiköiden osalta eivät ole riittävät. Tarkastelussa ei kuitenkaan eroteta sitä, että tarvittava muodostelma voidaan koota useammasta pelastusyksiköstä. Arvioinnissa on havaittavissa kuitenkin viitteitä, että erityisesti kaupunkialueiden ulkopuolella, jossa pelastustoiminta on järjestetty pääsääntöisesti sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntatoiminnan turvin, arkisin tapahtuvien päivälähtöjen osalta henkilöstöresursseissa on puutteita. Kaupunkialueiden ulkopuolella on myös huomioitava, että mikäli pelastusryhmä kootaan useammasta pelastusyksiköstä, voivat ajoajat onnettomuuspaikalle muodostua pitkiksi.

Arvioinnissa havaittiin, että pelastustoimen toimintavalmiusaikojen toteutumisessa ja henkilöstöresursseissa on eroja niin sanottujen päivälähtöjen osalta. Tämä johtuu pelastustoimen palvelujen tuottamismallista, jossa kaupunkialueiden ulkopuolella pääsääntöisesti pelastustoimen palveluiden tuottamisesta vastaavat pelastustoimen sivutoiminen henkilöstö ja sopimuspalokunnat. Näiden palokuntien osalta toimintaan osallistuvat ovat arkisin töissä, eivätkä aina pysty osallistumaan hälytyksen saatuaan pelastustoimen tehtäviin. Pelastuslaitosten välillä on myös havaittavissa eroja.

Toimenpide-ehdotukset

Pelastuslaitosten tulisi tarkastella paikallisesti miten sivutoiminen henkilöstö ja sopimuspalokunnat pystyvät tuottamaan pelastustoimen palveluita arkipäivisin, jolloin toimintaan osallistuva henkilöstö on pääsääntöisesti päivätöissä. Pelastustoimen tulisi tarvittaessa kehittää toimintojaan niin, että pelastustoimen kiireelliset palvelut kyettäisiin turvaamaan arkipäivisin, mikäli paikallisesti havaitaan puutteita lähtövahvuuksissa.

Arviointiasetelma

Arviointiasetelma vain valtakunnallisessa osiossa sivulla 13.

Johdanto

Lounais-Suomen aluehallintoviraston alueella on kaksi pelastustoimen aluetta, joissa alueen kunnat yhdessä vastaavat pelastustoimen palveluiden järjestämisestä. Alueen pelastustoimella tulee olla pelastuslaitos, joka vastaa pelastustoimen palveluiden tuottamisesta alueellaan.

Voimassa olevan pelastuslain mukaan pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia, ja kunnat päättävät yhdessä pelastustoimen palvelutasosta alueellaan. Sisäministeriö ohjaa pelastustointa ja on antanut pelastustoimen palvelutason määrittämiseksi ohjeen pelastustoimen toimintavalmiuden suunnittelusta. Ohje asettaa vähimmäisvaatimukset pelastustoimen palvelutasolle. Peruspalvelujen arvioinnissa tarkastellaan, onko pelastustoimen palveluiden vähimmäisvaatimukset saavutettu ja miten pelastustoimen nopean avun palvelut ovat toteutuneet toimintavalmiusaikojen ja henkilöstöresurssien osalta.

Vuotta 2021 koskevassa peruspalvelujen alueellisessa arvioinnissa tarkastellaan toimintavalmiusaikatavoitteiden toteutumista riskiruuduittain ja henkilöstöresurssien käyttöä. Arvioinnissa näitä tarkastellaan vuorokauden aikojen ja viikonpäivien mukaan kahtena eri ajanjaksona:

- • arkisin kello 6 - 16 välisenä aikana
- • arkisin kello 16 - 6 välisenä aikana ja viikonloppuisin.

Arviointiasetelmassa huomioidaan näin pelastustoimen sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntien lähtövalmius arkisin, jotka ovat pääsääntöisesti päivätöissä eivätkä ole välttämättä yhtä hyvin käytettävissä pelastustoimen nopeaa apua vaativiin tehtäviin arkipäivisin.

Arvioinnissa on lähdetietoina käytetty pelastustoimen rekisteri- ja tilastojärjestelmään (PRONTO) koottuja kiireellisiin pelastustehtäviin ja niiden toimintavalmiusaikoihin ja henkilöstöresursseihin liittyviä tietoja. Arvioinneissa on tarkastelu ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikojen toteutumista kiireellisissä pelastustehtävissä.

Arvioinnissa päivälähdöllä tarkoitetaan pelastustoimen tehtäviä arkisin (maanantaista perjantaihin) kello 6 - 16 välillä.

Toimintaympäristö

Lounais-Suomen aluehallintoviraston toimialueella on kaksi alueellista pelastustoimea. Taulukossa 9.4.4.1. on tarkasteltu pelastustoimen tehtävien määrällistä kehitystä vuosien 2018–2021 välisenä aikana siten, että vuosien 2018 - 2020 tehtävämäärästä on laskettu keskiarvo.

Varsinais-Suomen pelastuslaitoksella oli vuosina 2018 - 2020 keskimäärin 8 966 pe-

lastustoimen tehtävää vuosittain. Vuonna 2021 tehtävien määrä oli 8 093 tehtävää ja kokonaismäärä laski jonkin verran aikaisempien vuosien keskiarvoon.

Vastaavasti Satakunnan pelastuslaitoksella oli vuosina 2018 - 2020 keskimäärin 5 603 pelastustoimen kiireellistä tehtävää vuosittain. Vuonna 2021 tehtävien määrä oli 4 748 tehtävää ja kokonaismäärä laski jonkin verran aikaisempien vuosien keskiarvoon.

Taulukko 9.4.4.1. Pelastustoimen tehtävät tehtävätyypeittäin vuosina 2018–2021.

Tehtävätyyppi	Vuosi	Varsinais-Suomi	Satakunta
		Tehtävät yhteensä	
Kaikki tehtävät	Vuosien 2018–2020 k.a.	8 966	5 603
	Vuosi 2021	8 093	4 748
Kiireelliset tehtävät	Vuosien 2018–2020 k.a.	6 323	3 622
	Vuosi 2021	5 604	2 993
Muut tehtävät	Vuosien 2018–2020 k.a.	2 637	1 908
	Vuosi 2021	2 487	1 638

Tiivistelmä

Lounais-Suomen aluehallintoviraston alueella on kaksi pelastustoimen aluetta, joissa alueen kunnat yhdessä vastaavat pelastustoimen palveluiden järjestämisestä. Alueen pelastustoimella tulee olla pelastuslaitos, joka vastaa pelastustoimen palveluiden tuottamisesta alueellaan.

Vuotta 2021 koskevassa peruspalvelujen alueellisessa arvioinnissa tarkastellaan toimintavalmiusaikatavoitteiden toteutumista riskiruuduittain ja henkilöstöresurssien käyttöä. Arvioinnissa näitä tarkastellaan vuorokauden aikojen ja viikonpäivien mukaan kahtena eri ajanjaksona:

- arkisin kello 6 - 16 välisenä aikana
- arkisin kello 16 - 6 välisenä aikana ja viikonloppuisin.

Arviointiasetelmassa huomioidaan näin pelastustoimen sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntien lähtövalmius arkisin, jotka ovat pääsääntöisesti päivätöissä eivätkä ole välttämättä yhtä hyvin käytettävissä pelastustoimen nopeaa apua vaativiin tehtäviin arkipäivisin.

Pelastustoimen osalta vaikuttaa siltä, että pelastuslaitoksissa vaikuttaisi olevan päivälähtöihin liittyviä ongelmia, joka vaikuttaa riskiruutujen saavutettavuuteen toimintavalmiusaikatavoitteiden puitteissa.

Henkilöstöresurssien riittävyyttä koskevassa tarkastelussa arkisin kello 6 - 16 välillä keskimääräiset henkilöstöresurssit itsenäisesti pelastustoimintaan kykenevien pelastustoimen yksiköiden osalta eivät ole riittävät. Tarkastelussa ei kuitenkaan eroteta sitä, että tarvittava muodostelma voidaan koota useammasta pelastusyksiköstä. Tarkemmassa tarkastelussa on havaittavissa kuitenkin viitteitä, että erityisesti kaupunkialueiden ulkopuolella, jossa pelastustoiminta on järjestetty pääsääntöisesti sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntatoiminnan turvin, arkisin tapahtuvien päivälähtöjen osalta henkilöstöresursseissa on puutteita.

Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutosta (toimintavalmiusaika)?

Sisäministeriö on antanut pelastustoimen toimintavalmiuden suunnittelua koskevan ohjeen, jossa on toimintavalmiusaikatavoitteet ovat määritelty riskiluokittain. Suomi on maantieteellisesti jaettu neliökilometrin (1 km x 1 km) suuruisiin ruutuihin, joille on etukäteen määritelty regressiomallin mukainen ruudun asukaslukuun, kerrosalaan sekä ruudussa tapahtuneiden onnettomuuksien määrään (pelastustehtävien määrä) perustuva riskiluokka. Pelastuslaitoksilla on mahdollisuus myös nostaa tarkemman analyysin perusteella nostaa riskiluokkaa, mikäli regressiomallilla ei tunnisteta riskiruudun onnettomuustyyppien tai -kohteiden synnyttämää riskiä. Riskiluokille ja niiden ruuduissa tapahtuville pelastustehtäville on asetettu saavutettavuuden osalta vähimmäistavoiteajat (toimintavalmiusaikatavoite), joiden aikana ensimmäisen pelastusyksikön ja vähintään 1 + 3 -vahvuisen pelastusryhmän tulee olla onnettomuuskohteessa hälytyksen saatuaan. Pelastusryhmälle asetettua toimintavalmiusaikaa kutsutaan pelastustoiminnan toimintavalmiusajaksi.

Toimintavalmiusajat on määritelty seuraavasti:

- • 1 riskiluokassa tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 6 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 11 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 13 minuuttia.
- • 2 riskiluokassa tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 10 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 14 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 16 minuuttia.
- • 3 riskiluokassa tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 20 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 22 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 24 minuuttia.
- • 4 riskiluokan asutuilla alueilla tehokas pelastustoiminta voi alkaa pidemmänkin ajan kuluessa kuin I – III riskiluokissa. Jos pelastustoimintaa ei kyetä aloittamaan alle 40 minuutissa, on kyseisillä alueilla kiinnitettävä erityistä huomiota ihmisten omatoimiseen varautumiseen.

Toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa on myös määritelty pelastusryhmää suurempien muodostelmien vähimmäisvaatimukset sekä näiden toimintavalmiusaikatavoitteet.

Tässä raportissa tarkastellaan saavutettavuutta vain ensimmäisen yksikön (pelastusryhmä) toimintavalmiusaikatavoitteiden osalta.

Lounais-Suomen aluehallintoviraston alueella ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajat ovat muuttuneet hieman verrattuna vuosien 2017 - 2020 keskiarvoon. Taulukossa 9.6.4.1. on esitetty pelastustoimen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajat vuonna 2021 arkisin kello 6 - 16 välisenä aikana ja muina aikoina sekä vertailtu ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajan muutosta vuosien 2017 - 2020 keskiarvoon.

Taulukko 9.6.4.1. Pelastustoimen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikojen muutos pelastuslaitoksittain vuonna 2021 vertailtuna vuosien 2017 - 2020 keskiarvoon.

	2021			2017-2020			Muutos	
Pelastuslaitos	Arkisin kello 16-6 ja viikonloput (min ja s)	Arkisin kello 6-16 (min ja s)	Päivälähdöt nopeampia (s)	Arkisin kello 16-6 ja viikonloput (min ja s)	Arkisin kello 6-16 (min ja s)	Päivälähdöt nopeampia (s)	Muutos (s) arkisin kello 16 - 6 ja viikonloput	Muutos (s) arkisin kello 6 - 16
Satakunnan pelastuslaitos	08:54	08:39	15	09:12	08:51	20	-18	-12
Varsinais-Suomen pelastuslaitos	08:45	08:16	29	09:04	08:47	17	-19	-31
Mikäli vertailuarvo sekuntia (s) on taulukossa positiivinen, päivälähtö on ollut nopeampi kuin arkisin kello 16 - 6 ja viikonloppuisin. Vastaavasti mikäli vertailuarvo on negatiivinen, on päivälähtö ollut hitaampi kuin arkisin kello 16 - 6 ja viikonloppuisin.								

Vertailtaessa vuoden 2021 ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikoja vuosien 2017 - 2020 keskiarvoon, ovat ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajat kokonaisuudessaan hieman parantuneet.

Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajoissa päivälähtöjen osalta on kuitenkin pelastuslaitosten välillä eroja. Esimerkiksi Varsinais-Suomen pelastuslaitoksessa päivälähdöt ovat 29 sekuntia nopeampia kuin muina aikoina. Paikallisesti tarkasteltuna on havaittavissa kuitenkin palokuntakohtaisia eroja päivälähtöjen osalta.

Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutosta (henkilöstön määrä)?

Henkilöstöresurssien osalta arvioinnissa tarkastellaan pelastustoimen yksiköiden lähtövahvuuksia. Pelastustoimen yksiköiden lähtövahvuuksien osalta tarkastellaan vain sellaisia yksiköitä, jotka kykenevät itsenäiseen pelastustoimintaan vahvuudella 1 + 3, eikä tarkastelussa ei ole huomioitu sellaisia yksiköitä, joiden oletettu lähtövahvuus on alle 1 + 3.

Taulukko 9.7.4.1. Lähtövahvuuksien muutos pelastuslaitoksittain vuonna 2021 vertailtuna vuosien 2017 - 2020 keskiarvoon.

	2021			2017-2020			Muutos	
Pelastuslaitos	Lähtö-vah-vuus arkisin kello 16-6 ja vii-kon-lop-puisin	Lähtö-vah-vuus arkisin kello 6-16	Päivä-läh-dössä pie-nempi vah-vuus	Lähtö-vah-vuus arkisin kello 16-6 ja vii-kon-lop-puisin	Lähtö-vah-vuus arkisin kello 6-16	Päivä-läh-dössä pie-nempi vah-vuus	Muu-tos (s) arkisin kello 16 - 6 ja vii-kon-lop-puisin	Muu-tos (s) arkisin kello 6 - 16
Satakunnan pelastuslaitos	5,0	4,5	0,4	4,7	4,3	0,3	0,3	0,2
Varsinais-Suomen pelastuslaitos	4,5	4,0	0,5	4,7	4,3	0,5	-0,3	-0,3

Pelastuslaitosten välillä pelastustoimen yksiköiden lähtövahvuuksissa oli merkittäviä eroja päivälähtöjen ja muina aikoina tapahtuvien hälytysten aikana. Satakunnan pelastuslaitoksen osalta lähtövahvuudet ovat parantuneet hieman verrattuna vuosien 2017 - 2020 keskiarvoihin, kun taas Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen alueella vahvuudet ovat hieman heikentyneet. Pelastuslaitoskohtaisesti tehdyssä tarkastelussa ei nouse esiin sivutoimisen ja sopimuspalokuntien päivälähtöihin liittyvät henkilöstöongelmat, mutta tarkemmassa tarkastelussa on havaittavissa merkittäviä paikallisia eroja ja puutteita lähtövahvuuksissa arkisin kello 6 - 16 välisenä ja muina aikoina tapahtuvien pelastustoimen tehtävien osalta.

Arviointiryhmä

Johtaja Ilkka Horelli, Lounais-Suomen aluehallintovirasto

Pelastusylitarkastaja Johannes Ketola, Itä-Suomen aluehallintovirasto
etunimi.sukunimi@avi.fi

Tietolähteet

Pelastuslaki (379/2011)

Pelastustoimen rekisteri- ja tilastointijärjestelmä PRONTO.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje: sisäasiainministeriön julkaisuja 21/2012.

Kuvat ja taulukot

Taulukko 9.4.4.1. Pelastustoimen tehtävät tehtävätyypeittäin vuosina 2018–2021.

Taulukko 9.6.4.1. Pelastustoimen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikojen muutos pelastuslaitoksittain vuonna 2021 vertailtuna vuosien 2017-2020 keskiarvoon.

Taulukko 9.7.4.1. Lähtövahvuuksien muutos pelastuslaitoksittain vuonna 2021 vertailtuna vuosien 2017-2020 keskiarvoon.

Pelastustoimen nopean avun saanti

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto

Sisällys – Pelastustoimen nopean avun saanti

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto

Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset 61
Arviointiasetelma 61
Johdanto 61
Toimintaympäristö 61
Tiivistelmä 62
Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutos (toimintavalmiusaika)? 63
Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutos (henkilöstön määrä)? 64
Arviointiryhmä 65
Tietolähteet 65
Kuvat ja taulukot 65

Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Johtopäätökset

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella kaikilla pelastustoimen alueilla keskimääräiset toimintavalmiusajat ovat paremmat arkipäivisin. Erot ilta- ja yöaikaan sekä viikonloppuihin ovat suuria. Ensimmäisen yksikön keskimääräiset toimintavalmiusajat ovat osalla alueen pelastuslaitoksia pidentyneet ja osalla lyhentyneet verrattuna vuosien 2017 - 2020 keskimääräiseen toteumaan. Tarkastelussa on kysymys keskiarvoista. Yksittäisissä pelastustehtävissä on huomattavasti vaihtelua.

Arkisin päiväaikaan pelastustoimen yksiköiden keskimääräisissä henkilöstöresursseissa on osalla pelastustoimen alueita puutteita sellaisten yksiköiden osalta, joiden tulisi kyetä itsenäisesti pelastustoimintaan. Tarkastelussa on kysymys keskiarvoista. Yksittäisten asemapaikkojen väleillä on eroja, ja paikoin tilanne on vielä keskiarvoa heikompi. Näin on todennäköisimmin kaupunkialueiden ulkopuolella, jossa pelastustoiminta on järjestetty pääsääntöisesti sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntatoiminnan turvin.

Kaikilla pelastustoimen alueilla on yksittäisiin asemapaikkoihin ja riskiruutuihin liittyvä ongelmia toimintavalmiusajoissa tai henkilöstön saatavuudessa.

Toimenpide-ehdotukset

Pelastuslaitosten tulisi tarkastella paikallisesti miten sivutoiminen henkilöstö ja sopimuspalokunnat pystyvät tuottamaan pelastustoimen palveluita erityisesti arkipäivisin, jolloin toimintaan osallistuva henkilöstö on pääsääntöisesti muissa töissään. Pelastustoimen tulisi tarvittaessa kehittää toimintojaan niin, että pelastustoimen kiireelliset palvelut kyettäisiin turvaamaan kaikkina vuorokauden aikoina, mikäli paikallisesti havaitaan puutteita lähtövahvuuksissa.

Arviointiasetelma

Arviointiasetelma vain valtakunnallisessa osiossa sivulla 13.

Johdanto

Johdantoteksti vain valtakunnallisessa osiossa sivulla 14

Toimintaympäristö

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella on viisi pelastustoimen aluetta, joissa alueen kunnat yhdessä vastaavat pelastustoimen palveluiden järjestämisestä. Alueen pelastustoimella tulee olla pelastuslaitos, joka vastaa pelastustoimen palveluiden tuottamisesta alueellaan. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella pelastustoimen palveluja tuottavat Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos, Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren alueen pelastuslaitos, Keski-Suomen pelastuslaitos, Pirkanmaan pelastuslaitos sekä Pohjanmaan pelastuslaitos.

Alue on pelastustoimen näkökulmasta kattava leikkaus pelastustoimen toimintakenttään ja järjestelmään. Viiden maakunnan alue ominaispiirteineen muodostaa toimintaympäristön, josta löytyvät lähes kaikki rakennetun ja rakentamattoman ympäristön eri puolet ja ominaisuudet. Pelastustoimen palvelut alueella järjestetään laajana pelastustoimen järjestelmän moninaisuutta heijastavana päätoimisen ja muun pelastustoimen henkilöstön ja organisaatioiden yhteistoimintana. Alueella ovat olemassa kaikki ne onnettomuusuhat, joita pelastustoimen tulee ennaltaehkäisevin toimin ja onnettomuustilanteessa tuottamallaan palvelulla torjua. Kukin pelastuslaitos hälytetään vuosittain tuhansille hälytystehtäville.

Tiivistelmä

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella on viisi pelastustoimen aluetta, joissa alueen kunnat yhdessä vastaavat pelastustoimen palveluiden järjestämisestä. Alueen pelastustoimella tulee olla pelastuslaitos, joka vastaa pelastustoimen palveluiden tuottamisesta alueellaan.

Vuotta 2021 koskevassa peruspalvelujen alueellisessa arvioinnissa tarkastellaan toimintavalmiusajan kehittymistä ja henkilöstöresurssien saatavuutta. Arvioinnissa näitä tarkastellaan vuorokauden aikojen ja viikonpäivien mukaan kahtena eri ajanjaksona: 1) arkisin kello 6 - 16 välisenä aikana ja 2) arkisin kello 16 - 6 välisenä aikana ja viikonloppuisin.

Tarkastelu juontaa oletuksesta, että palvelujen tasossa on eri ajanjaksojen välillä pelastustoimen palvelujen tuottamismallista juontuvia eroja. Erityisesti kaupunkialueiden ulkopuolella pelastustoimen palveluiden tuottamisesta vastaavat pääsääntöisesti pelastustoimen sivutoiminen henkilöstö ja sopimuspalokunnat. Näiden palokuntien osalta toimintaan osallistuvat ovat pääsääntöisesti arkipäivisin muissa töissä, eivätkä tällöin ole yhtä nopeasti käytettävissä pelastustoimen nopeaa apua vaativiin tehtäviin.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella kaikilla pelastustoimen alueilla keskimääräiset toimintavalmiusajat ovat paremmat arkipäivisin. Ensimmäisen yksikön keskimääräiset toimintavalmiusajat ovat osalla alueen pelastuslaitoksia pidentyneet ja osalla lyhentyneet verrattuna vuosien 2017 - 2020 keskimääräiseen toteumaan.

Arkisin päiväaikaan pelastustoimen yksiköiden keskimääräisissä henkilöstöresursseissa on osalla pelastustoimen alueita puutteita. Yksittäisten asemapaikkojen väleillä on eroja, ja paikoin tilanne on vielä keskiarvoa heikompi. Näin on todennäköisimmin kaupunkialueiden ulkopuolella, jossa pelastustoiminta on järjestetty pääsääntöisesti muissa töissään olevan sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntatoiminnan turvin. Tarkastelussa ei kuitenkaan ole huomioitu sitä, että pelastustoimen ohjeistus mahdollistaa onnettomuuskohteeseen tarvittavan henkilöstömäärän kokoamisen useammasta pelastusyksiköstä.

Tarkastelussa on kysymys keskiarvoista. Yksittäisissä pelastustehtävissä on huomattavasti vaihtelua. Kaikilla pelastustoimen alueilla on yksittäisiin asemapaikkoihin ja riskiruutuihin liittyvä ongelmia toimintavalmiusajoissa tai henkilöstön saatavuudessa.

Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutosta (toimintavalmiusaika)?

Sisäministeriö on antanut pelastustoimen toimintavalmiuden suunnittelua koskevan ohjeen, jossa on toimintavalmiusaikatavoitteet ovat määritelty riskiluokittain. Suomi on maantieteellisesti jaettu neliökilometrin (1 km x 1 km) suuruisiin ruutuihin, joille on etukäteen määritelty regressiomallin mukainen ruudun asukaslukuun, kerrosalaan sekä ruudussa tapahtuneiden onnettomuuksien määrään (pelastustehtävien määrä) perustuva riskiluokka. Pelastuslaitoksilla on mahdollisuus tarkemman analyysin perusteella nostaa riskiluokkaa, mikäli regressiomallilla ei tunnisteta riskiruudun onnettomuustyyppien tai -kohteiden synnyttämää riskiä.

Riskiluokille ja niiden ruuduissa tapahtuville pelastustehtäville on asetettu saavutettavuuden osalta vähimmäistavoiteajat (toimintavalmiusaikatavoite), jossa ensimmäisen pelastusyksikön tulee olla onnettomuuskohteessa hälytyksen saatuaan. Tavoiteaika on asetettu myös sille, missä ajassa vähintään 1 + 3 -vahvuisen pelastusryhmän tulee olla onnettomuuskohteessa ja aloittaa tehokas pelastustoiminta. Pelastusryhmälle asetettua toimintavalmiusaikaa kutsutaan pelastustoiminnan toimintavalmiusajaksi. Toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa on myös määritelty pelastusryhmää suurempien muodostelmien vähimmäisvaatimukset sekä näiden toimintavalmiusaikatavoitteet. Tässä raportissa tarkastellaan ensimmäisen pelastusyksikön keskimääräistä toimintavalmiusaikaa kaikissa kiireellisissä pelastustehtävissä pelastustoimen alueittain.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella ensimmäisen yksikön keskimääräiset toimintavalmiusajat ovat osalla alueen pelastuslaitoksia pidentyneet ja osalla lyhentyneet verrattuna vuosien 2017 - 2020 keskimääräiseen toteumaan (taulukko 9.6.5.1.). Pohjanmaalla keskimääräinen toimintavalmiusaika on selvimmin lyhentynyt ja Keski-Suomessa sekä Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren alueella kasvanut. Muutos on ollut päiväaikaan hieman yöaikaa ja viikonloppuja suurempi. Valtakunnallisessa tarkastelussa toimintavalmiusajat ovat keskimäärin lyhentyneet.

Taulukko 9.6.5.1. Pelastustoimen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikojen muutos pelastuslaitoksittain vuonna 2021 vertailtuna vuosien 2017-2020 keskiarvoon.

	2021			2017-2020			Muutos	
Pelastustoimen alue	Arkisin kello 16-6 ja viikonloput (min ja s)	Arkisin kello 6-16 (min ja s)	Päivälähdöt nopeampia (s)*	Arkisin kello 16-6 ja viikonloput (min ja s)	Arkisin kello 6-16 (min ja s)	Päivälähdöt nopeampia (s)*	Muutos (s) arkisin kello 16-6 ja viikonloput	Muutos (s) arkisin kello 6-16
Etelä-Pohjanmaa	08:47	07:58	50	08:50	08:04	46	-3	-6
Keski-Pohjanmaa ja Pietarsaaren alue	09:04	08:38	26	08:56	08:14	42	9	25
Keski-Suomi	11:27	10:36	51	11:13	10:13	60	14	24
Pirkanmaa	09:01	08:33	28	08:59	08:28	31	3	5
Pohjanmaa	09:36	07:58	98	09:50	08:35	75	-15	-37
Keskiarvo	09:35	08:45	50	09:34	08:43	51	2	2
Valtakunnallinen keskiarvo	10:14	09:34	40	10:26	09:41	45	-12	-7

* Mikäli arvo on positiivinen, toimintavalmiusaika on ollut arkipäiväaikaan parempi kuin arkisi-iltaisin ja -öisin sekä viikonloppuisin.

Kaikilla pelastustoimen alueilla keskimääräiset toimintavalmiusajat ovat paremmat arkipäivisin. Pohjanmaalla ero on huomattavin. Näin on siitä huolimatta, että päivisin on enemmän onnettomuuskohteeseen siirtymistä hidastavaa liikennettä. Pohjanmaata ja

Etelä-Pohjanmaata lukuun ottamatta ero on hieman pienentynyt vuosien 2017 - 2020 keskiarvosta. Saman kehityssuunnan voi havaita myös valtakunnallisesta kokonaistilanteesta. On huomattava, että tarkastelussa on kysymys keskiarvoista. Yksittäisissä pelastustehtävissä on huomattavasti vaihtelua. Erot voivat olla myös asemapaikkakohtaisia. Toimintavalmiusajan toteutumiseen vaikuttaa merkittävästi esimerkiksi se, kuinka kaukana pelastustoimen asemapaikasta onnettomuuskohteet ovat olleet ja kuinka nopeasti pelastustehtävälle lähtevää sopimushenkilöstöä alueella on käytettävissä.

Kun toimintavalmiusaikojen toteumaa tarkastellaan riskiluokittain kaikkien tehtävien keskiarvojen sijaan havaitaan, että arkipäivien ja muiden aikojen välinen ero toimintavalmiusajassa vaihtelee riskiluokittain. Joillain pelastustoimen alueilla ja joissain riskiluokissa toimintavalmiusajat ovat arkipäivisin heikompia. Pääsääntöisesti kaikilla pelastustoimen alueilla saavutetaan kuitenkin riskiluokan tavoiteaika. Kysymys on tässäkin keskiarvoista, ja lähes kaikilla pelastustoimen alueilla on riskiruutuja, joiden tavoittaminen ohjeen osoittamassa tavoiteajassa ei onnistu.

Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutosta (henkilöstön määrä)?

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje edellyttää, että kaikkiin kiireellisiin pelastustoimen tehtäviin tulee hälyttää vähintään pelastusryhmän kokoinen pelastustoimen muodostelma. Pienimmillään pelastusryhmä muodostuu johtajasta ja kolmesta muusta henkilöstä. Tässä raportissa tarkastellaan pelastustoimen yksiköiden lähtövahvuuksia. Pelastustoimen yksiköiden lähtövahvuuksien osalta tarkastellaan vain sellaisia yksiköitä, jotka kykenevät itsenäiseen pelastustoimintaan vahvuudella 1 + 3, eikä tarkastelussa ei ole huomioitu sellaisia yksiköitä, joiden oletettu lähtövahvuus on alle 1 + 3.

Taulukko 9.7.5.1. Lähtövahvuuksien muutos pelastuslaitoksittain vuonna 2021 vertailtuna vuosien 2017 - 2020 keskiarvoon.

	2021			2017-2020			Muutos	
Pelastustoimen alue	Lähtövahvuus arkisin kello 16-6 ja viikonloppuisin	Lähtövahvuus arkisin kello 6-16	Päivälähdössä pienempi vahvuus	Lähtövahvuus arkisin kello 16-6 ja viikonloppuisin	Lähtövahvuus arkisin kello 6-16	Päivälähdössä pienempi vahvuus	Muutos (s) arkisin kello 16-6 ja viikonloppuisin	Muutos (s) arkisin kello 6-16
Etelä-Pohjanmaa	4,9	4,1	0,7	5,1	4,5	0,7	-0,3	-0,3
Keski-Pohjanmaa ja Pietarsaaren alue	5,2	4,7	0,5	5,7	5,0	0,7	-0,5	-0,3
Keski-Suomi	4,0	3,6	0,4	4,0	3,7	0,3	0,0	0,0
Pirkanmaa	4,1	3,7	0,4	4,3	3,8	0,4	-0,1	-0,1
Pohjanmaa	4,6	4,4	0,2	4,6	4,3	0,3	0,0	0,1
Keskiarvo	4,5	4,1	0,4	4,7	4,3	0,5	-0,2	-0,1
Valtakunnallinen keskiarvo	4,1	3,8	0,3	4,3	3,9	0,4	-0,2	-0,1

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella pelastusyksiköiden keskimääräiset lähtövahvuudet ovat kaikilla pelastustoimen alueilla arkipäivisin muita tarkastelussa olevia ajankohtia pienemmät (taulukko 9.7.5.1.). Keski-Suomessa ja

Pirkanmaalla arkipäivien keskimääräinen lähtövahvuus jää alle neljän henkilön. Suurin ero on Etelä-Pohjanmaan pelastustoimen alueella. Ero on kaikilla pelastustoimen alueilla hieman pienentynyt vuosien 2017 - 2020 keskiarvosta. Samalla keskimääräiset vahvuudet ovat laskeneet sekä arkipäivinä että muina aikoina. Saman tilanteen ja kehityssuunnan voi havaita myös valtakunnallisesti.Myös henkilöresurssien osalta on edellä tarkasteltu keskiarvoja. Tällöin paikalliset erot ja sivutoimisen ja sopimuspalokuntien arkipäiväaikaisiin hälytyksin liittyvät henkilöstön saatavuuteen liittyvät haasteet eivät tule esille. Kaikilla pelastustoimen alueilla on asemapaikkoja, joissa henkilöstön saatavuudessa on toisia asemapaikkoja suurempia ongelmia.

Arviointiryhmä

Pelastusylitarkastaja Juha Vilkki, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto

Pelastusylitarkastaja Johannes Ketola, Itä-Suomen aluehallintovirasto
etunimi.sukunimi@avi.fi

Tietolähteet

Pelastuslaki (379/2011)

pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje: sisäasiainministeriön julkaisuja 21/2012.

Kuvat ja taulukot

Taulukko 9.6.5.1. Pelastustoimen ensimmäisen yksikön keskimääräiset toimintavalmiusajat pelastuslaitoksittain ja muutos vuonna 2021 vuosien 2017-2020 keskiarvosta.

Taulukko 9.7.5.1. Keskimääräiset lähtövahvuudet pelastuslaitoksittain ja muutos vuonna 2021 vuosien 2017-2020 keskiarvosta.

Pelastustoimen nopean avun saanti

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

Sisällys – Pelastustoimen nopean avun saanti
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset 68
Arviointiasetelma 69
Johdanto 69
Toimintaympäristö 69
Tiivistelmä 70
Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutosta? 71
Toimintavalmiusaika 72
Henkilöstön määrä 74
Arviointiryhmä 75
Tietolähteet 75
Kuvat ja taulukot 75

Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Peruspalvelujen alueellisessa arvioinnissa tarkastellaan pelastustoimen toimintavalmiusaikojen toteutumista ja henkilöstöresurssien käyttöä pelastuslaitoksittain. Arvioinnissa selvitetään pelastustoimen toimintavalmiutta arkisin kello 6–16 välisenä aikana ja muina aikoina. Arvioinnissa tarkastellaan toimintavalmiusaikojen toteutumista ja henkilöstöresurssien riittävyyttä eri aikoina.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa on asetettu pelastustoimen kiireellisille tehtäville toimintavalmiusaikatavoitteet. Pelastustoimen osalta vaikuttaa siltä, että osassa pelastuslaitoksia vaikuttaisi olevan päivälähtöihin liittyviä ongelmia, joka vaikuttaa riskiruutujen saavutettavuuteen toimintavalmiusaikatavoitteiden puitteissa. Vaikka koko Suomea koskevassa tarkastelussa toimintavalmiusaikatavoitteet saavutetaan pääsääntöisesti vuorokaudenajasta riippumatta, pelastuslaitoksissa on merkittäviä paikallisia eroja arkisin kello 6–16 välisenä aikana ja muina aikoina tapahtuvien hälytysten välillä.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje edellyttää, että kaikkiin kiireellisiin pelastustoimen tehtäviin tulee hälyttää vähintään pelastusryhmän kokoinen pelastustoimen muodostelma. Pienimmillään pelastusryhmän henkilömäärä on johtaja ja kolme muuta henkilöä. Koko Suomea koskevassa henkilöstöresurssien riittävyyttä koskevassa tarkastelussa arkisin kello 6–16 välillä keskimääräiset henkilöstöresurssit itsenäisesti pelastustoimintaan kykenevien pelastustoimen yksiköiden osalta eivät ole riittävät. Tarkastelussa ei kuitenkaan eroteta sitä, että tarvittava muodostelma voidaan koota useammasta pelastusyksiköstä. Arvioinnissa on havaittavissa kuitenkin viitteitä, että erityisesti kaupunkialueiden ulkopuolella, jossa pelastustoiminta on järjestetty pääsääntöisesti sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntatoiminnan turvin, arkisin tapahtuvien päivälähtöjen osalta henkilöstöresursseissa on puutteita. Kaupunkialueiden ulkopuolella on myös huomioitava, että mikäli pelastusryhmä kootaan useammasta pelastusyksiköstä, voivat ajoajat onnettomuuspaikalle muodostua pitkiksi.

Arvioinnissa havaittiin, että pelastustoimen toimintavalmiusaikojen toteutumisessa ja henkilöstöresursseissa on eroja niin sanottujen päivälähtöjen osalta. Tämä johtuu pelastustoimen palvelujen tuottamismallista, jossa kaupunkialueiden ulkopuolella pääsääntöisesti pelastustoimen palveluiden tuottamisesta vastaavat pelastustoimen sivutoiminen henkilöstö ja sopimuspalokunnat. Näiden palokuntien osalta toimintaan osallistuvat ovat arkisin töissä, eivätkä aina pysty osallistumaan hälytyksen saatuaan pelastustoimen tehtäviin. Pelastuslaitosten välillä on myös havaittavissa eroja.

Pelastuslaitosten tulisi tarkastella paikallisesti miten sivutoiminen henkilöstö ja sopimuspalokunnat pystyvät tuottamaan pelastustoimen palveluita arkipäivisin, jolloin toimintaan osallistuva henkilöstö on pääsääntöisesti päivätöissä. Pelastustoimen tulisi tarvittaessa kehittää toimintojaan niin, että pelastustoimen kiireelliset palvelut kyettäisiin turvaamaan arkipäivisin, mikäli paikallisesti havaitaan puutteita lähtövahvuuksissa.

Arviointiasetelma

Arviointiasetelma vain valtakunnallisessa osiossa sivulla 13.

Johdanto

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella on kolme pelastustoimen aluetta, Jokilaaksojen, Kainuun ja Oulu-Koillismaan pelastustoimen alueet. Pelastustoimen alueen kunnat yhdessä vastaavat pelastustoimen palveluiden järjestämisestä. Alueen pelastustoimella tulee olla pelastuslaitos, joka vastaa pelastustoimen palveluiden tuottamisesta alueellaan.

Voimassa olevan pelastuslain mukaan pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia, ja kunnat päättävät yhdessä pelastustoimen palvelutasosta alueellaan. Sisäministeriö ohjaa pelastustointa ja on antanut pelastustoimen palvelutason määrittämiseksi ohjeen pelastustoimen toimintavalmiuden suunnittelusta. Ohje asettaa vähimmäisvaatimukset pelastustoimen palvelutasolle. Peruspalvelujen arvioinnissa tarkastellaan, onko pelastustoimen palveluiden vähimmäisvaatimukset saavutettu ja miten pelastustoimen nopean avun palvelut ovat toteutuneet toimintavalmiusaikojen ja henkilöstöresurssien osalta.

Vuotta 2021 koskevassa peruspalvelujen alueellisessa arvioinnissa tarkastellaan toimintavalmiusaikatavoitteiden toteutumista riskiruuduittain ja henkilöstöresurssien käyttöä. Arvioinnissa näitä tarkastellaan vuorokauden aikojen ja viikonpäivien mukaan kahtena eri ajanjaksona:

- arkisin kello 6–16 välisenä aikana
- arkisin kello 16–6 välisenä aikana ja viikonloppuisin.

Arviointiasetelmassa huomioidaan näin pelastustoimen sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntien lähtövalmius arkisin, jotka ovat pääsääntöisesti päivätöissä eivätkä ole välttämättä yhtä hyvin käytettävissä pelastustoimen nopeaa apua vaativiin tehtäviin arkipäivisin.

Arvioinnissa on lähdetietoina käytetty pelastustoimen rekisteri- ja tilastojärjestelmään (PRONTO) koottuja kiireellisiin pelastustehtäviin ja niiden toimintavalmiusaikoihin ja henkilöstöresursseihin liittyviä tietoja. Arvioinneissa on tarkastelu ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikojen toteutumista kiireellisissä pelastustehtävissä.

Arvioinnissa päivälähdöllä tarkoitetaan pelastustoimen tehtäviä arkisin (maanantaista perjantaihin) kello 6–16 välillä.

Toimintaympäristö

Taulukossa 1 on tarkasteltu pelastustoimen tehtävien määrällistä kehitystä vuosien 2018–2021 välisenä aikana siten, että vuosien 2018–2020 tehtävämäärästä on laskettu keskiarvo. Kaikkien kiireellisyysluokkien tehtävien lukumäärä yhteensä on kasvanut tarkasteluajanjaksolla kaikilla Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueen pelastustoimen alueilla. Oulu-Koillismaalla kasvua on tullut noin 19 % (942 tehtävää). Kainuus-

sa ja Jokilaaksoissa tehtävien lukumäärien kasvu on ollut maltillisempaa. Kainuussa kasvua on tullut noin 0,7 % (12 tehtävää) ja Jokilaaksoissa noin 5 % (150 tehtävää). Vuonna 2021 pelastustoimen alueiden yhteenlaskettu tehtävien lukumäärä oli 10 706.

Taulukko 9.4.6.1. Pelastustoimen tehtävät kiireellisyyden mukaan vuosina 2018–2021.

Tehtävätyyppi	Vuosi	Oulu-Koillismaa	Kainuu	Jokilaaksot
		Tehtävät yhteensä		
Kaikkien kiireellisyysluokkien tehtävät	Vuosien 2018-2020 k.a.	4 863	1 661	3 078
	Vuosi 2021	5 805	1 673	3 228
Kiireelliset tehtävät	Vuosien 2018-2020 k.a.	3 507	1 109	2 263
	Vuosi 2021	3 805	1 113	2 371
Kiireettömät tehtävät	Vuosien 2018-2020 k.a.	1 356	552	815
	Vuosi 2021	2 000	560	857

Lähde: Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto *PRONTO*

Tehtävien kokonaismäärän kasvu heijastuu myös pelastustoimen alueiden kiireellisten tehtävien lukumäärään. Eniten kiireellisten tehtävien lukumäärä on noussut Oulu-Koillismaalla (noin 8 %, 298 tehtävää). Kainuussa tehtävien lukumäärä on kasvanut noin 0,4 % (4 tehtävää) ja Jokilaaksoissa noin 5 % (108 tehtävää). Myös kiireettömien tehtävien kohdalla lukumäärät ovat nousseet kaikilla pelastustoimen alueilla. Suurin lukumääräinen kasvu on tapahtunut Oulu-Koillismaalla noin 47 % (644 tehtävää). Kainuussa tehtävien lukumäärä kasvoi noin 1 % (8 tehtävää) ja Jokilaaksoissa noin 5 % (42 tehtävää) (Taulukko 9.4.6.1.).

Tiivistelmä

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella on kolme pelastustoimen aluetta, Jokilaaksojen, Kainuun ja Oulu-Koillismaan pelastustoimen alueet. Pelastustoimen alueen kunnat yhdessä vastaavat pelastustoimen palveluiden järjestämisestä. Alueen pelastustoimella tulee olla pelastuslaitos, joka vastaa pelastustoimen palveluiden tuottamisesta alueellaan.

Vuotta 2021 koskevassa peruspalvelujen alueellisessa arvioinnissa tarkastellaan toimintavalmiusaikatavoitteiden toteutumista riskiruuduittain ja henkilöstöresurssien käyttöä. Arvioinnissa näitä tarkastellaan vuorokauden aikojen ja viikonpäivien mukaan kahtena eri ajanjaksona:

- arkisin kello 6–16 välisenä aikana
- arkisin kello 16–6 välisenä aikana ja viikonloppuisin.

Arviointiasetelmassa huomioidaan näin pelastustoimen sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntien lähtövalmius arkisin. Näiden henkilöstö on pääsääntöisesti päivätöissä eikä ole välttämättä yhtä hyvin käytettävissä pelastustoimen nopeaa apua vaativiin tehtäviin arkipäivisin.

Kaupungeissa ja kunnissa, joissa on palokunta välittömässä valmiudessa, ei vaikuta olevan suuria päivälähtöihin liittyviä ongelmia riskiruutujen saavutettavuudessa. Kunnissa, joissa pelastustoimen lähtövalmius on pääosin sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntien varassa, päivälähtöihin liittyviä ongelmia taas vaikuttaa olevan.

Henkilöstöresurssien riittävyyttä koskevassa tarkastelussa arkisin kello 6–16 välillä keskimääräiset henkilöstöresurssit itsenäisesti pelastustoimintaan kykenevien pelastustoimen yksiköiden osalta eivät pääsääntöisesti ole riittävät. Tarkastelussa ei kuitenkaan eroteta sitä, että tarvittava muodostelma voidaan koota useammasta pelastusyksiköstä. Tarkemmassa tarkastelussa on havaittavissa kuitenkin viitteitä, että erityisesti kaupunkialueiden ulkopuolella, jossa pelastustoiminta on järjestetty pääsääntöisesti sivutoimisen henkilöstön ja sopimuspalokuntatoiminnan turvin, arkisin tapahtuvien päivälähtöjen osalta henkilöstöresursseissa on puutteita.

Onko pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuudessa tapahtunut muutosta?

Toimintavalmiusaikojen osalta:
Tilanne arkisin kello 6–16 ja kello 16–6 sekä viikonloppuisin.

Henkilöstöresurssin käyttö:
Tilanne arkisin kello 6–16 ja kello 16–6 sekä viikonloppuisin.

Peruspalvelujen alueellisessa arvioinnissa tarkastellaan pelastustoimen hälytyspalveluiden saatavuuden muutosta valtakunnallisesti määriteltyjen vähimmäisvaatimusten täyttymisen näkökulmasta.

Arvioinnissa nopean avun saantia arvioidaan vuorokauden eri ajankohtina, koska kiireellisiä pelastustoimen palveluita tuotetaan pelastustoimen päätoimisen ja sivutoimisen henkilöstön sekä sopimuspalokuntien yhteistyönä. Peruspalvelujen arvioinnissa selvitetään, onko järjestämismallilla vaikutuksia pelastustoimen nopean avun saantiin eri vuorokauden aikoina tai viikonloppuisin. Arvioinnissa selvitetään, miten pelastustoimen nopean avun saanti on toteutunut toimintavalmiusaikojen ja henkilöstöresurssien osalta.

Päivälähdöllä tarkoitetaan arkisin kello 6–16 välillä tapahtuneita pelastustoimen tehtäviä.

Toimintavalmiusaika

Sisäministeriö on antanut pelastustoimen toimintavalmiuden suunnittelua koskevan ohjeen, jossa on toimintavalmiusaikatavoitteet ovat määritelty riskiluokittain. Suomi on maantieteellisesti jaettu neliökilometrin (1 km x 1 km) suuruisiin ruutuihin, joille on etukäteen määritelty regressiomallin mukainen ruudun asukaslukuun, kerrosalaan sekä ruudussa tapahtuneiden onnettomuuksien määrään (pelastustehtävien määrä) perustuva riskiluokka. Pelastuslaitoksilla on mahdollisuus myös nostaa tarkemman analyysin perusteella nostaa riskiluokkaa, mikäli regressiomallilla ei tunnisteta riskiruudun onnettomuustyyppien tai -kohteiden synnyttämää riskiä. Riskiluokille ja niiden ruuduissa tapahtuville pelastustehtäville on asetettu saavutettavuuden osalta vähimmäistavoiteajat (toimintavalmiusaikatavoite), joiden aikana ensimmäisen pelastusyksikön ja vähintään 1 + 3 -vahvuisen pelastusryhmän tulee olla onnettomuuskohteessa hälytyksen saatuaan. Pelastusryhmälle asetettua toimintavalmiusaikaa kutsutaan pelastustoiminnan toimintavalmiusajaksi.

Toimintavalmiusajat on määritelty seuraavasti:

- I riskiluokassa tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 6 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 11 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 13 minuuttia.
- II riskiluokassa tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 10 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 14 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 16 minuuttia.
- III riskiluokassa tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 20 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 22 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 24 minuuttia.
- IV riskiluokan asutuilla alueilla tehokas pelastustoiminta voi alkaa pidemmänkin ajan kuluessa kuin I–III riskiluokissa. Jos pelastustoimintaa ei kyetä aloittamaan alle 40 minuutissa, on kyseisillä alueilla kiinnitettävä erityistä huomiota ihmisten omatoimiseen varautumiseen.

Toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa on myös määritelty pelastusryhmää suurempien muodostelmien vähimmäisvaatimukset sekä näiden toimintavalmiusaikatavoitteet. Tässä raportissa tarkastellaan saavutettavuutta vain ensimmäisen yksikön (pelastusryhmä) toimintavalmiusaikatavoitteiden osalta.

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajat ovat pääsääntöisesti parantuneet vuonna 2021 verrattuna vuosien 2017–2020 keskiarvoon. Taulukossa 2 on esitetty pelastustoimen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajat vuonna 2021 arkisin kello 6–16 välisenä aikana ja muina aikoina sekä vertailtu ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajan muutosta vuosien 2017–2020 keskiarvoon.

Taulukko 9.6.6.1. Pelastustoimen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikojen muutos pelastuslaitoksittain vuonna 2021 vertailtuna vuosien 2017–2020 keskiarvoon.

	2021			2017 - 2020			Muutos	
Pelastuslaitos	Arkisin kello 16 - 6 ja viikon-loput (min ja s)	Arkisin kello 6- 16 (min ja s)	Päivä-lähdöt nope-ampia (s)	Arkisin kello 16 - 6 ja viikon-loput (min ja s)	Arkisin kello 6- 16 (min ja s)	Päivä-lähdöt nope-ampia (s)	Muu-tos (s) arkisin kello 16 - 6 ja viikon-loput	Muu-tos (s) arkisin kello 6- 16
Jokilaaksojen pelastuslaitos	11:43	11:24	18	12:44	11:13	91	-62	11
Kainuun pelastuslaitos	13:52	12:33	78	15:44	13:59	104	-112	-86
Oulu-Koillismaan pelastuslaitos	10:02	09:43	20	10:53	09:49	63	-51	-7
Mikäli vertailuarvo sekuntia (s) on taulukossa positiivinen, päivälähtö on ollut nope-ampi kuin arkisin kello 16 - 6 ja viikonloppuisin. Vastaavasti mikäli vertailuarvo on negatiivinen, on päivälähtö ollut hitaampi kuin arkisin kello 16 - 6 ja viikonloppuisin.								

Lähde: Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto *PRONTO*

Vertailtaessa vuoden 2021 ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikoja vuosien 2017–2020 keskiarvoon, ovat ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajat pääsääntöisesti parantuneet Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueen pelastuslaitoksissa. Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajat ovat parantuneet alueen kaikilla pelastuslaitoksilla arkisin kello 16–6 ja viikonloppuisin. Kainuun ja Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksilla muutosta parempaan on tapahtunut myös arkisin kello 6–16. Jokilaaksojen pelastuslaitoksella toimintavalmiusaika on muista pelastuslaitoksista poiketen pidentynyt arkisin kello 6–16. (Taulukko 9.6.6.1.)

Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajoissa päivälähtöjen osalta on pelastuslaitosten välillä eroja. Vuonna 2021 Kainuun pelastuslaitoksen päivälähdöt arkisin kello 6–16 ovat olleet huomattavasti nopeampia verrattuna muihin aikoihin. Alueen muissa pelastuslaitoksissa toimintavalmiusaikojen välillä arkisin kello 6–16 ja arkisin kello 16–6 ja viikonloppuisin ero ei ole ollut niin suuri. Kaikissa pelastuslaitoksissa toimintavalmiusaika arkisin kello 6–16 on kuitenkin lyhyempi kuin arkisin 16–6 ja viikonloppuisin. (Taulukko 9.6.6.1.)

Tarkasteltaessa ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikoja tarkemmin arkisin 6–16 ja muina aikoina huomataan, että pelastuslaitoksen alueella myös eri kuntien välillä on suuria eroja toimintavalmiusajoissa. Pääsääntöisesti kaupungeissa ja kunnissa, joissa palokunta on välittömässä valmiudessa, on päivälähdön toimintavalmiusaika

lyhyempi. Kunnissa, joissa pelastustoimen lähtövalmius perustuu pääosin sivutoimiseen henkilöstöön ja sopimuspalokuntiin, toimintavalmiusaika on arkisin kello 16–6 ja viikonloppuisin lyhyempi. Kaupunkien ja kuntien välillä on kuitenkin eroja. Osassa edellä mainitut ajat ovat toisinpäin.

Henkilöstön määrä

Henkilöstöresurssien osalta arvioinnissa tarkastellaan pelastustoimen yksiköiden lähtövahvuuksia. Pelastustoimen yksiköiden lähtövahvuuksien osalta tarkastellaan vain sellaisia yksiköitä, jotka kykenevät itsenäiseen pelastustoimintaan vahvuudella 1+3, eikä tarkastelussa ei ole huomioitu sellaisia yksiköitä, joiden oletettu lähtövahvuus on alle 1+3.

Taulukko 9.7.6.1. Lähtövahvuuksien muutos pelastuslaitoksittain vuonna 2021 vertailtuna vuosien 2017–2020 keskiarvoon.

	2021			2017 - 2020			Muutos	
Pelastuslaitos	Lähtövahvuus arkisin kello 16 - 6 ja viikonloppuisin	Lähtövahvuus arkisin kello 6-16	Päivälähdössä pienempi vahvuus	Lähtövahvuus arkisin kello 16 - 6 ja viikonloppuisin	Lähtövahvuus arkisin kello 6-16	Päivälähdössä pienempi vahvuus	Muutos (s) arkisin kello 16 - 6 ja viikonloppuisin	Muutos (s) arkisin kello 6-16
Jokilaaksojen pelastuslaitos	4,4	4,0	0,5	4,9	4,4	0,6	-0,5	-0,4
Kainuun pelastuslaitos	3,4	3,5	-0,1	4,2	3,9	0,3	-0,8	-0,4
Oulu-Koillismaan pelastuslaitos	4,0	3,7	0,3	4,4	3,9	0,4	-0,4	-0,2

Lähde: Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto *PRONTO*

Pelastuslaitosten välillä pelastustoimen yksiköiden lähtövahvuuksissa oli merkittäviä eroja päivälähtöjen ja muina aikoina tapahtuvien hälytysten aikana. Pelastuslaitoskohtaisesti tehdyssä tarkastelussa ei nouse esiin sivutoimisen ja sopimuspalokuntien päivälähtöihin liittyvät henkilöstöongelmat, mutta tarkemmassa tarkastelussa on havaittavissa merkittäviä paikallisia eroja ja puutteita lähtövahvuuksissa arkisin kello 6–16 välisenä ja muina aikoina tapahtuvien pelastustoimen tehtävien osalta.

Vertailtaessa vuoden 2021 lähtövahvuuksia vuosien 2017–2020 keskiarvoon, ovat lähtövahvuudet heikentyneet kaikissa Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueen pelastuslaitoksessa (Taulukko 9.7.6.1.). Tarkasteltaessa lähtövahvuuksia paloasemakohtaisesti vuodelta 2021 huomataan, että pelastuslaitoksen sisällä eri paloasemien

välillä on eroja lähtövahvuuksissa. Pääsääntöisesti lähtövahvuus arkisin kello 16–6 ja viikonloppuisin on parempi kuin arkisin kello 6–16. Paloasemien välillä on kuitenkin eroja. Osassa edellä mainitut lähtövahvuudet eri aikoina ovat toisinpäin.

Arviointiryhmä

Pelastusylitarkastaja Jarno Soisalo, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
etunimi.sukunimi@avi.fi

Pelastusylitarkastaja Johannes Ketola, Itä-Suomen aluehallintovirasto,
etunimi.sukunimi@avi.fi

Tietolähteet

Pelastuslaki (379/2011)

Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto *PRONTO*

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje: sisäasiainministeriön julkaisuja 21/2012.

Kuvat ja taulukot

Taulukko 9.4.6.1. Pelastustoimen tehtävät kiireellisyyden mukaan vuosina 2018–2021.

Taulukko 9.6.6.1. Pelastustoimen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikojen muutos pelastuslaitoksittain vuonna 2021 vertailtuna vuosien 2017–2020 keskiarvoon.

Taulukko 9.7.6.1. Lähtövahvuuksien muutos pelastuslaitoksittain vuonna 2021 vertailtuna vuosien 2017–2020 keskiarvoon.

Peruspalvelujen arviointi 2021 (1-8)
Utvärdering av basservicen 2021

Aluehallintovirastojen vuotta 2021 koskeva peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arviointi

1/8 Esiopetuksen ja täydentävän varhaiskasvatuksen toteutuminen
Aluehallintovirastojen julkaisuja 138/2022, ISSN 2343-3132
ISBN 978-952-5900-62-0

2/8 Esi- ja perusopetuksen perusopetuslain 32 §:n mukaiset kuljetusjärjestelyt
Aluehallintovirastojen julkaisuja 139/2022, ISSN 2343-3132
ISBN 978-952-5900-63-7

3/8 Erityisopetuksen tila
Aluehallintovirastojen julkaisuja 140/2022, ISSN 2343-3132
ISBN 978-952-5900-64-4

4/8 Yleisten kirjastojen henkilöstön riittävyys ja osaaminen sekä kirjastojen johtaminen
Aluehallintovirastojen julkaisuja 141/2022, ISSN 2343-3132
ISBN 978-952-5900-65-1

5/8 Kulttuuripalvelut
Aluehallintovirastojen julkaisuja 142/2022, ISSN 2343-3132
ISBN 978-952-5900-66-8

6/8 Käyttömaksu- ja käyttövuoropolitiikan vaikutukset liikuntapaikkojen tasa-arvoiseen ja yhdenvertaiseen saavutettavuuteen
Aluehallintovirastojen julkaisuja 143/2022, ISSN 2343-3132
ISBN 978-952-5900-67-5

7/8 Kunnallisen nuorisotyön saatavuus
Aluehallintovirastojen julkaisuja 144/2022, ISSN 2343-3132
ISBN 978-952-5900-68-2

8/8 Pelastustoimen nopean avun saanti
Aluehallintovirastojen julkaisuja 145/2022, ISSN 2343-3132
ISBN 978-952-5900-69-9

Unvärdering av basservicen 2021 Regionförvaltningsverkens utvärdering 2021 av den regionala tillgången till basservice

Aluehallintovirastojen julkaisuja 146/2022
ISSN 2343-3132
ISBN 978-952-5900-70-5

Aluehallintovirastot

Oulu
2022